

“LASTENSUOJELU NÄHDÄÄN VÄHÄN SEMMOSENA PEIKKONA”

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden selontekoja
lastensuojeluilmoitusprosessista

Katja Virkkala
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalityö
Tammikuu 2022

TURUN YLIOPISTO
Sosiaalitieteiden laitos

KATJA VIRKKALA: *"Lastensuojelu nähdään vähän semmosena peikkona" Varhaiskasvatuksen työntekijöiden selontekoja lastensuojeluilmoitusprosessista*

Pro gradu -tutkielma, 81 sivua, 3 liitesivua
Sosiaalityö
Ohjaaja: Günther, Kirsi
Tammikuu 2022

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, millaisena lastensuojeluilmoitusprosessi näyttäytyy varhaiskasvatuksessa työntekijöiden kuvaamana. Tutkimuksessa etsin vastausta kysymykseen: Millaisia selontekoja varhaiskasvatuksen työntekijät tuottavat lastensuojeluilmoituksen tekemisestä? Tutkimuksen aineiston keräsin haastatteleamalla Espoossa ja Helsingissä työskenteleviä varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Aineiston analysoimiseen käytin selontekoja.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun ympärille. Varhaiskasvatuksen luvussa tarkastelen, mitä varhaiskasvatus on, varhaista puuttumista sekä huolen puheeksi ottamista. Lastensuojelun luvussa tarkastelen lastensuojelun työtä sekä lastensuojeluilmoitusta ja ilmoitusvelvollisuutta.

Tutkimuksen tuloksista on osoitettavissa, että lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on varhaiskasvatuksessa korkea kynnyks. Varhaiskasvatuksessa ei ole tarpeeksi tietoa lastensuojelun työstä ja lastensuojeluilmoituskäytänteistä. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä mahdollistaa oma vahva asiantuntijuus, työyhteisön tuki sekä hyvä luottamussuhde vanhempien kanssa. Ilmoituksen tekemistä taas estää asiantuntijuuden puute: tiedon puute ilmoituskäytänteistä sekä lastensuojelun työstä, pelko vanhempien reaktioista, ilmoituksen tekeminen omalla nimellä, pelko lapsen sijoittamisesta ja yhteistyön puute lastensuojelun kanssa.

Avainsanat: varhaiskasvatus, varhainen puuttuminen, lastensuojeluilmoitus, ilmoitusvelvollisuus, selonteot.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUS	4
2.1	MITÄ VARHAISKASVATUS ON	4
2.2	VARHAISKASVATUKSEN ROOLI ENNALTAEHKÄISEVÄSSÄ LASTENSUOJELUSSA	8
2.3	VARHAINEN PUUTTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	11
2.4	HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN	14
3	LASTENSUOJELU	18
3.1	LASTENSUOJELUN TEHTÄVÄ	18
3.2	LASTENSUOJELUILMOITUS JA ILMOITUSVELVOLLISUUS	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
4.1	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS	25
4.2	AINEISTON KUVAUS JA KERUU	25
4.3	ANALYYSIMENETELMÄ JA ANALYYSIN KULKU	28
5	TYÖNTEKIJÖIDEN SELONTEKOJA LASTENSUOJELUILMOITUSPROSESSISTA	34
5.1	LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMINEN ON ÄÄRIMMÄINEN TOIMINTATAPA	34
5.2	LASTENSUOJELUILMOITUS TEHDÄÄN, KUN HUOLEN KYNNYS YLITTYY	37
5.3	VASTUU LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMISESTÄ	45
5.4	LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMISEN MAHDOLLISTAVAT TEKIJÄT	48
5.5	LASTENSUOJELUILMOITUKSEN ESTÄVÄT TEKIJÄT	52
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	62
6.1	TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO	63
6.2	POHDINTA	69
	LÄHTEET	72
	LIITTEET	82
	LIITE 1. KUTSU TUTKIMUSHAASTATTELUUN	82
	LIITE 2. TEEMAHAASTATTELURUNKO	83

1 JOHDANTO

Tutkimukseni aiheena on tutkia lastensuojeluilmoituksen tekemisen prosessia varhaiskasvatuksessa. Kiinnostukseni tutkittavaan aiheeseen kumpuaa omasta taustastani. Olen aikaisemmalta ammatiltani varhaiskasvatuksen opettaja ja työskennellyt päiväkodeissa Helsingin kaupungilla noin kahdeksan vuotta. Varhaiskasvatuksessa työskennellessäni kiinnitin huomiota omaan ja kollegoideni vähäiseen tietämykseen lastensuojelun työstä sekä lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Varhaiskasvatuksessa ilmoituksen tekeminen näyttäytyi tietynlaisena ”mörkönä”, jota piti viimeisen asti välttää säilyttääkseen hyvän yhteistyön vanhempien kanssa. Sosiaalityön opinnot aloittaessani oli jo itselleni selvää, että tulen tekemään pro gradu -tutkielmani liittyen tähän aiheeseen.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta määrätään lastensuojelulaissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 25§). Pro gradu -tutkielmani aiheena on tutkia, millaisena lastensuojeluilmoitusprosessi näyttäytyy varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessani kysyn: *Millaisia selontekoja varhaiskasvatuksen työntekijät tuottavat lastensuojeluilmoituksen tekemisestä?* Aineistoni koostuu kahdeksasta Espoossa ja Helsingissä työskentelevän varhaiskasvatuksen työntekijän haastattelusta. Haastatteleman työntekijät työskentelevät päiväkodeissa. Aineiston analysoimiseen käytän diskurssianalyysia ja tarkempana lukutapana selontekoja.

Vuonna 2019 Suomessa tehtiin yhteensä 156 200 lastensuojeluilmoitusta. Kymmenessä vuodessa luku on kaksinkertaistunut (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020.) Tilastoissa varhaiskasvatuksesta tehtävien lastensuojeluilmoitusten määrä on näyttäytynyt vähäisenä verrattuna muihin viranomaistahoihin (Heino 2014, 290). Lastensuojelun Kuusikko-työryhmän 2021 raportissa esitellään tehdyt lastensuojeluilmoitukset kuuden suurimman kaupungin (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu) osalta vuonna 2020. Kaikissa kuudessa kaupungissa varhaiskasvatuksen osuus tehdyistä lastensuojeluilmoituksista näyttäytyy pienenä verrattuna muihin viranomaisiin. Ainoastaan neuvola näyttäytyy vielä pienempänä kuin varhaiskasvatus. Helsingissä varhaiskasvatuksesta tehtiin 401 ilmoitusta, kun taas esimerkiksi kouluista tehtiin 2198 ja poliisista 3716.

Essoossa varhaiskasvatuksesta tehtiin 319 ilmoitusta, kouluista 1289 ja poliisista 1378 ilmoitusta. (Kuusikko-työryhmä 2021, 73.) Sama trendi on ollut näkyvissä jo kymmenen vuotta sitten, selviää Kuusikko-työryhmän raportista 2010. V. 2009 Helsingissä varhaiskasvatuksesta tehtiin 181 ilmoitusta, koulusta 826 ilmoitusta ja poliisista 3215 ilmoitusta. (Lastensuojelun työryhmä 2010, liite 4.)

Lastensuojeluilmoitukset tekijän mukaan	Helsinki	Espoo
Kaikki ilmoitukset yhteensä	18 023	8 460
Yksityisten tekemät ilmoitukset yhteensä	3146	853
Viranomaisten tekemät ilmoitukset yhteensä	14 877	7 086
Sosiaalipalvelut	2 435	901
Varhaiskasvatus	401	319
Terveyspalvelut, joista neuvola	3 923 240	1 678 109
Poliisi	3 716	1 378
Koulu	2 198	1 289
Muu viranomainen	2 204	1 521
Tunteeton	0	512

Taulukko 1. Lastensuojeluilmoitukset tekijätahon mukaan Helsingissä ja Essoossa. Lähde: Kuusikko-työryhmä 2021, 73.

Varhaiskasvatuksen pieni osuus ilmoitusten tekemisessä herättää ihmetystä. Varhaiskasvatuksessa työntekijät ovat niin sanotusti näköalapaikalla lasten ja perheiden elämään tavatessaan lapsia ja vanhempia kasvotusten päivittäin. Lastensuojelullisen huolen herätessä on työntekijän tärkeää tehdä lastensuojeluilmoitus. Täten on oleellista selvittää, millaisena ilmoitusprosessi varhaiskasvatuksessa näyttäytyy ja millaisia esteitä ilmoituksen tekemiseen mahdollisesti liittyy.

Tutkimaani aihetta on tutkittu vähän. Aiheeseen liittyen on kuitenkin tehty jonkin verran pro gradu -tutkielmia. Varhaiskasvatuksen roolia on tarkasteltu ennalta ehkäisevän lastensuojelu näkökulmasta (Salonen 2019; Hannula 2014) sekä varhaiskasvatuksen ja

perheen välisen yhteistyön näkökulmasta (Kuusinen 2016). Omassa tutkielmassani haluan pureutua itse lastensuojeluilmoitusprosessiin varhaiskasvatuksessa ja millaisena se näyttäytyy varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta.

Tutkimukseni aluksi esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen luvuissa kaksi ja kolme. Teoria-osuuden kahtena pääteemana ovat varhaiskasvatus ja lastensuojelu. Varhaiskasvatuksen osuudessa käsittelen yleisesti, mitä varhaiskasvatus on, varhaiskasvatusta ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta sekä varhaista puuttumista ja huolen puheeksi ottamista varhaiskasvatuksessa. Lastensuojelun osuudessa tarkastelen mitä lastensuojelun työllä tarkoitetaan sekä lastensuojeluilmoitusta ja ilmoitusvelvollisuutta. Teoriaosuuden jälkeen etenen luvussa neljä tutkimusasetelmaan, jossa esittelen tutkimustehtävän ja tutkimuskysymykset. Käyn läpi aineistoni keruuvaiheen sekä aineiston analysoimisessa käyttämäni analyysitavan selonteot. Kerron myös analyysin kulusta sekä pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimusasetelman jälkeen siirryn esittelemään tutkimukseni tuloksia luvussa viisi. Tutkimuksen päätösluvussa kuusi teen yhteenvedon tutkimukseni tuloksista sekä pohdin tuloksia sekä yhdistän niitä aiempaan tutkimukseen.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 MITÄ VARHAISKASVATUS ON

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisäksi edistää lapsen hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen tehtäväksi katsotaan myös lasten tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy sekä vanhempien tukeminen kasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen nähdään vahvistavan lapsen osallisuutta ja toimijuutta varhaiskasvatuksessa opittujen taitojen kautta. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatuksena, kuten kerhotoimintana. (Opetushallitus 2021.)

Varhaiskasvatuksen toteuttamista ja järjestämistä ohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka laatii opetushallitus. Paikallisesti laaditaan myös varhaiskasvatussuunnitelmat ja tästä vastaavat varhaiskasvatuksen järjestäjät. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tulee arvioida ja kehittää. Ne ovat myös velvoittavia. (Opetushallitus 2021.) Varhaiskasvatussuunnitelma perustuu oppimiskäsitkseen, jonka mukaan lapset oppivat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina, uteliaina ja halukkaina oppimaan. Oppimista tapahtuu kaikkialla. Lapset oppivat muun muassa leikkien, liikkuen ja tutkien. Varhaiskasvatussuunnitelma on läsnä varhaiskasvatuksen arjessa ja ohjaa toimintaa lapsen kasvun tukemiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018; Salminen & Poikonen 2017, 76-77.)

Jokaiselle lapselle laaditaan myös oma varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on yhteistyössä vanhempien ja lapsen kanssa tehdä suunnitelma siitä, miten tuetaan lapsen yksilöllistä kehitystä ja oppimista. Tarkoituksena on myös pohtia, miten lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet otetaan oppi-

misessa huomioon. Lapsen mielipiteet ja toiveet tulee selvittää suunnitelmaa laadittaessa. (Opetushallitus 2021.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat myös varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä kansainväliset lapsen oikeuksia määrittävät sopimukset, kuten YK:n lasten oikeuksien sopimus (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2013, 116). YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa korostuu tasa-arvoinen kohtelu, lapsen edun ja mielipiteen huomioon ottaminen, syrjinnän kieltäminen sekä lapsen oikeus täysipainoiseen kehittymiseen (Ojala 2015, 63). Sopimus hyväksyttiin Suomessa v. 1991. Sopimuksessa lapselle turvataan oikeuksia, jotka koskevat lasta ihmisyyksilönä, kuten sananvapaus, uskonnon vapaus, oikeus yksityisyyteen ja oikeus kieleen ja kulttuuriin. Sopimuksessa turvataan myös vain lapsiin liittyviä oikeuksia, kuten oikeus lepoon ja leikkiin ja oikeus suojeluun kaikenlaiselta huonolta kohtelulta. Lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea. Lapsen hyvinvointi on huoltajien ja viime kädessä viranomaisten vastuulla. Yhteiskunnalla on velvollisuus tukea vanhempia lapsen oikeuksien toteuttamisessa ja viimekätinen vastuu lapsen hyvinvoinnin ja muiden oikeuksien toteutumisesta. (Hakalehto 2016, 36-37.)

Yhteiskunnan panostaminen lapsiin näkyy hyvinvoivana ja kestäväenä yhteiskuntana. Lapsiin panostaminen mahdollistaa yhteiskunnan kasvamisen ja menestymisen. (Meisels & Shonkoff 2011, 3.) Viimeisten 30 vuoden aikana ja erityisesti viime vuosikymmenen aikana eri maissa on haluttu edistää pienten lasten hyvinvointia globaalisti. Tämä on tapahtunut niin eri maiden hallitusten kuin myös kansainvälisten järjestöjen toimesta. Toimissa on haluttu vaikuttaa muun muassa yleisiin asenteisiin, politiikkaan ja käytänteisiin. Toimilla on pyritty parantamaan pienten lasten sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia sekä lasten koulutusta. (Meier 2015, 23.) Suomalaisessa yhteiskunnassa ja varhaiskasvatuksessa on viime vuosikymmeninä korostettu lapsen kuulemisen ja osallisuuden merkitystä (Turja & Vuorisalo 2017, 39).

Varhaiskasvatus on kokenut muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) tuli voimaan 2018 ja vuoden 2013 alusta varhaiskasvatus siirtyi sosiaalihuoltolain kokonaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Näiden muutosten myötä varhaiskasvatuksen paikka on selkiytynyt yhteiskunnassa ja vakiintunut osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatus on saanut myös enemmän arvostusta. (Koivula & Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 6-7.)

Varhaiskasvatus rakentuu yhteisesti jaetuille arvoille, joiden lähtökohtana on lapsuuden itseisarvo ja lapsen oikeudet (Salminen & Poikonen 2017, 76). Aikojen saatossa käsitys niin lapsesta kuin lapsen asemasta on vaihdellut (Heino 2009, 200; Penn 2008, 132). Penn kirjoittaa, että nykyäänkin lapsuuden tutkijoiden ajatukset ja näkökulmat vaihtelevat, mutta joistakin asioista on kuitenkin yhtenevät näkökulmat. Lasten ei ajatella ainoastaan harjoittelevan ja kehittyvän myöhempää elämää varten, vaan myös osallistuvan yhteiskuntaan itse lapsena. Näin itse lapsuudelle annetaan oma arvonsa. (Penn 2008, 132.)

Varhaiskasvatus on moniammatillista yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen henkilökuntaan kuuluu varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat, varhaiskasvatuksen sosionomit, kiertävä erityislastentarhanopettaja ja päiväkodin johtaja. Lisäksi henkilökuntaan voi kuulua esimerkiksi varhaiskasvatuksen avustaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, keittäjä tai laitosapulainen. Varhaiskasvatuksen opettaja ja hoitaja osallistuvat molemmat varhaiskasvatuksen päivittäisiin rutiineihin, kuten lapsiryhmän ohjaamiseen, ruokailuun ja ulkoiluun. Molemmat kasvattavat ja hoitavat lapsia. Opettajalla on kuitenkin pedagoginen vastuu lapsiryhmässä ja hän on suunnitteluvastuussa lapsiryhmän toiminnasta. Hän on kasvatuksen ja opetuksen pedagoginen asiantuntija ja hän vastaa lapsiryhmän toiminnasta. Opettajat ovat koulutukseltaan varhaiskasvatuksen kandidaatteja ja valmistuvat yliopistosta. Sosionomit valmistuvat ammattikorkeakoulusta. Yleensä lastenhoitaja on koulutukseltaan lähihoitaja ja opiskellut ammattikoulussa. (Järvinen ym. 2009, 94-95.)

Laadukas kasvatusta ja opetus varhaiskasvatuksessa on tärkeää ajatellen lapsen elämää itse lapsuuden kannalta sekä myös yksilön myöhemmän elämän kannalta. Laadukkaana varhaiskasvatuksen edellytyksenä on, että työntekijät ovat koulutettuja sekä suhtautuvat myönteisesti jatkuvaan oppimiseen. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden on tärkeää osata reflektoida omaa toimintaansa kasvattajana sekä myös kyetä omaksumaan uudenlaisia tapoja opetus- ja kasvatustyössä. (Kroll & Meier 2015, 1.) Internet ja teknologia mahdollistavat tiedon nopean kulun. Varhaiskasvattajilla on helppo pääsy uuden tiedon äärelle. Varhaiskasvatuksen kentän ajankohtaisten uutisten ja keskustelun seuraaminen onnistuu kätevästi esimerkiksi internetin tarjoamien mahdollisuuksien kautta. (Meier 2015, 25.)

Varhaiskasvatusta muodostaa perustan kaikelle myöhemmälle kehitykselle. Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitys ja oppiminen on erityisen nopeaa. Tämä ikä on myös haavoittuvaista kehityksen eri osa-alueilla. Hoiva ja huolenpito ovat tärkeitä lapsen varhaiskehityksen tukemisessa. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota lapsen perushoittoon ja lapsen tunnesuhteeseen häntä hoitaviin ja kasvattaviin aikuisiin. (Ojala 2015, 1.)

Varhaiskasvatukseen päivään kuuluvat perushoidon tilanteet: pukeminen ja riisuminen, ruokailu, hygienia-tilanteet, lepoaika ja ulkoilu. Tämän lisäksi jokaiseen päivään kuuluu leikkiä sekä ohjattua toimintaa. Lapsen omaehtoisella leikillä on myös iso rooli päivän aikana. Ohjattu toiminta tuo lapsen päivään uusia virikkeitä ja kokemuksia. Ohjattu toiminta tukee lapsen uuden oppimista sekä oppimisen taitoja. Ohjattu toiminta voi olla esimerkiksi liikunta- kuvataide- tai leipomisaika. (Järvinen ym. 2009, 123-124, 165, 172, 175.) Penn kiinnittää huomiota siihen, että lapsi oppii jatkuvasti ja kritisoi, miten nykyään annamme ison arvon välineille ja leikkitarvikkeille. Näin tulemme aliarvioidaksemme päivittäiset käytännön tilanteet, joissa oppimista tapahtuu. (Penn 2008, 132, 137.)

Varhaiskasvatuksessa itse lapsi on keskiössä: hänen tarpeensa ja kiinnostuksen kohteensa. Lasta tulee kuunnella ja hänen maailmaansa tutustua. Tähän tarvitaan myös yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa. Lapsilähtöisellä kasvatuksella tarkoitetaan sitä, että

kasvattajalla on herkkyyttä lapsen kohtaamiseen sekä hänen yksilöllisten tarpeidensa huomioimiseen. Kasvattajan tulee kyetä näkemään lapsen kasvun ja kehityksen tarpeet sekä käyttää tätä tietoa kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapsilähtöinen kasvatusta pohjautuu lapsen kulttuuriin ja kokemuksiin. Kasvattajan tulisi mahdollistaa lapselle merkityksellisiä kokemuksia. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa painottuu lapsen oma aktiivinen toiminta: itse tekeminen ja tutkiminen. Lapsen yksilöllinen huomiointi vaatii kasvattajalta monipuolisia taitoja sekä herkkyyttä havaita, miten kukin lapsi ajattelee ja oppii. (Järvinen ym. 2009, 34-35, 95.) Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan myös lapsilähtöisyyttä. Perusteissa todetaan, että varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on lapsen mielenkiinnon kohteet ja opetettavilla asioilla tulee olla yhteys lapsen maailmaan. Lapsia kiinnostavalla toiminnalla innostetaan lapsia oppimaan. On tärkeää, että jokainen lapsi saa onnistumisen kokemuksia sekä iloa omasta oppimisestaan ja toiminnastaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

2.2 VARHAISKASVATUKSEN ROOLI ENNALTAEHKÄISEVÄSSÄ LASTENSUOJELUSSA

Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä ennalta ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta. Vuoden 2008 lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 417/2007) ehkäisevä lastensuojelu tuli uutena toiminnan muotona (Sinko & Muuronen 2013, s. 25, 27.) Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan peruspalveluja sekä tukea ja erityistä tukea, jota annetaan esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on edistää ja turvata lapsen kasvua ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. (THL 2019; Rätty 2019, 5.) Subjektiiivista oikeutta varhaiskasvatukseen pidetään tärkeänä, koska varhaiskasvatuksen nähdään ehkäisevän syrjäytymistä ja edistävän lasten tasa-arvoa (Opetushallitus).

Laadukkaan varhaiskasvatuksen on tutkimuksissa todettu edistävän lasten hyvinvointia ja tasoittavan lasten taustasta johtuvia riskitekijöitä (Kekkonen 2014, 258-259). Laa-

dukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on oleellista, että aikuisia on tarpeeksi lapsiryhmää kohden (Karoly & Kilburn & Cannon 2005,130). Jos varhaiskasvatuksessa aikuisten määrä suhteessa lapsiin on riittämätön, jäävät erityistä tukea tarvitsevat lapset helposti paitsioon, eikä heille riitä henkilöstön voimavaroja (Bardy & Heino 2013, 19).

Bardy ja Heino kirjoittavat, että lastensuojelun näkökulmasta peruspalveluiden merkitys on erittäin iso ongelmien ehkäisyssä sekä umpikujaan joutumiselta. Heikosti toimivat peruspalvelut lisäävät lastensuojelun tarvetta. (Bardy & Heino 2013, 19.) Heino kirjoittaa, että jos ennaltaehkäisevä lastensuojelu toimisi, lapset ja perheet saisivat tarvitsemansa avun muista palveluista ja näin lastensuojelun tarve pienenesi. Lastensuojelun asiakasmäärät ovat kuitenkin koko ajan nousseet. (Heino 2014, 288-289.)

Lapsen elämään vaikuttavia asioita voidaan luokitella eri tavoin. Yksi tapa luokitella näitä asioita on luokitella niitä sen mukaan ovatko asioiden vaikutukset myönteisiä vai kielteisiä. Jos jokin asia vaikuttaa lapsen kehitykseen kielteisesti voidaan puhua riskitekijöistä. Riskitekijä lapsen elämässä voi olla esimerkiksi perheväkivalta. Riskitekijä voi olla myös lapsessa itsessään, kuten heikko keskittymiskyky. (Pulkkinen 2002, 15.) Riskitekijät voivat vaikuttaa lapsen elämään tilapäisesti tai pitkäaikaisesti, niin että vaikutukset näkyvät myös aikuisuudessa (Karoly & Kilburn & Cannon 2005, 124-125).

Resilienssillä eli selviytymiskyvyllä, tarkoitetaan yksilön mahdollisuuksia selvitä ja kehittyä elämän riskitekijöistä huolimatta (Pulkkinen 2002, 16). Resilienssin kannalta merkittäviä yksilöllisiä tekijöitä ovat temperamentti, itsesäätely sekä positiivinen minäkäsitys (Pölkki 2016, 267). Suojaavilla tekijöillä tarkoitetaan asioita, jotka tukevat yksilön myönteistä kehitystä riskeistä huolimatta. Suojaavilla tekijöillä on puskurivaikutus silloin, kun riski on suuri. Tätä puskurivaikutusta ei kuitenkaan ole silloin, kun riski on pieni. Esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi elää hyvin vaikeissa oloissa vanhempiensa kanssa, mutta tällä lapsella on isovanhempi, joka antaa huolenpitoa lapselle, niin tämä voi suojata lasta hyvin merkittävällä tavalla. Hyvissä kotiooloissa ei ole samanlaista merkitystä. Yleinen voimavaratekijä eroaa suojaavasta tekijästä. Voimavaratekijä vaikuttaa lapsen kehitykseen myönteisesti muista tekijöistä riippumatta. Voimavaratekijä voi olla esimerkiksi lapsen erityislahjakkuus tai vanhempien hyvä huolenpito lapsesta. Kuhn-

kin lapsen elämän piiriin voi liittyä rikitekijöitä. Suojaavien tekijöiden merkitys tällöin korostuu. Varhaiskasvatuksen työntekijät voivat toimia suojaavana tekijänä lapsen elämässä tarjotessaan lapselle pitkäaikaista ja yksilöllistä tukea. (Pulkkinen 2002, 16, 26.)

Eeva-Leena Onnismaa kirjoittaa, että varhaiskasvatus on yksi keskeisimpiä tukitoimia silloin, kun varhaiskasvatusikäisen lapsen perheessä on pulmia, hänen hoitoaan laiminlyödään ja lapsen kehitys on vaarantunut tai mahdollisesti vaarantumassa. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotikasvatusta. Varhaiskasvatus tuo myös säännöllisyyttä perheen elämään ja ehkäisee oppimisvaikeuksista johtuvaa syrjäytymistä tarjoamalla tukea oppimisvaikeuksiin jo varhaisessa vaiheessa. (Onnismaa 1999, 4, 7.) Lastensuojelun keskusliiton ja Talentian tuottamassa selvityksessä sosiaalialan ammattilaiset pitävät vanhempien kasvatustehtävän tukemisen onnistuvan ennaltaehkäisevästi parhaiten varhaiskasvatuksessa sekä neuvolassa (Sinko & Muuronen 2013).

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtäviin kuuluu tukea kodin kasvatusta: vanhempia ja vanhemmuutta. (Järvinen ym. 2009, 125). Vanhemmuuden tukeminen onnistuu luonnollisesti päivittäisissä kohtaamisissa ja keskusteluissa vanhempien kanssa (Onnismaa 1999, 7). Vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteiset keskustelut ovat luonnollinen osa varhaiskasvatuksen arkea. Keskustelua käydään luonnollisesti lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Tämän lisäksi pidetään sovittuja kasvatustaluteluja, joissa voi olla myös lapsi mukana. (Järvinen ym. 2009, 125.) Päivittäisten keskustelujen sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen lisäksi vanhempien kanssa ollaan tekemisissä esimerkiksi vanhempainilloissa. Vanhemmat, jotka voivat erityisesti tarvita tukea ovat esimerkiksi vanhemmat, jotka ovat epävarmoja vanhemmuudestaan, erityislasten vanhemmat tai vaikeissa oloissa tai elämäntilanteissa elävät ja syrjäytymisvaarassa olevat. Varhaiskasvatuksesta voidaan ohjata perheitä tukipalveluihin tai muille asiantuntijoille tai yhteistyötahoille. Varhaiskasvatuksessa tavataan perheitä päivittäin lapsen tuonti- ja hakutilanteissa ja näin ollen työntekijät näkevät myös helposti mahdollisia haasteita vanhemmuudessa ja perheen tuen tarpeita. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 36, 74.)

Lapsen tuen tarpeen arviointia tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa. Tarkoitus olisi yhdessä tarkastella ja arvioida vanhempien sekä varhaiskasvatuksen tekemiä havaintoja lapsesta ja toiminnasta erilaisissa ympäristöissä sekä tilanteissa. Pyrkimyksenä olisi tunnistaa ne tilanteet ja toiminnot sekä tekijät, jotka lisäävät tai vähentävät tuen tarvetta. Kun lapsen tuen tarve on arvioitu, sovitaan niistä tukitoimista, joilla lasta voidaan varhaiskasvatuksessa tukea. Tukitoimia voivat muun muassa olla kasvatustoiminnan muuttaminen lapsen tarpeisiin, esimerkiksi eriyttämällä toimintaa tai toiminnan sisältöjä muokkaamalla. Tuki voi olla myös lapsen oman toiminnan ohjaus. Tarvittaessa lapsen tukena päivän aikana voi olla varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai avustaja. Varhaiskasvatuksen tukitoimet ovat osa varhaiskasvatuksen toimintaa, ei erillinen palvelu. Kyse on kasvatuksellisista keinoista, joilla ympäristöä tai toimintaa muokataan vastaamaan paremmin lapsen tarpeisiin. (Heinämäki 2005, 37-55.)

2.3 VARHAINEN PUUTTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Kansainvälisesti varhaisella puuttumisella tarkoitetaan yleensä lapsen auttamista ja rajoittamista varhaisessa vaiheessa, jotta voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja syrjäytymiseen vaikuttavien riskitekijöiden kasautumista (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 186). Suomeen varhaisen puuttumisen käsite tuli vuosituhannen vaiheessa ja käsite otettiin haltuun nopeasti sosiaalipolitiikassa. Varhainen puuttuminen myös vakiintui nopeasti sosiaalialan puhe- ja toimintakulttuuriin. (Satka 2010, 184.) Suomessa varhaisen puuttumisen käsite ymmärretään yleensä toimintana liittyen lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Varhainen puuttuminen tarkoittaa esimerkiksi oppimisvaikeuksien varhaista tunnistamista ja tarvittavien tukitoimien järjestämistä. Varhainen puuttuminen tarkoittaa myös, että lapseen tai perheeseen liittyvä huoli otetaan esiin varhaisessa vaiheessa. Erilaisia varhaisen puuttumisen hankkeita on ollut Suomessa paljon. Varhainen puuttuminen oli keskeisesti esillä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa (Kaste) 2008-2011 sekä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2007-2011. Ohjelmat painottivat lasten ja perheiden osallisuutta sekä hyvää ja avointa yhteistyötä perheiden ja työntekijöiden välillä. (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 186-187.)

Yksi huomattavimmista varhaisen puuttumisen hankkeista on ollut sosiaali- ja terveysministeriön käynnistämä ja koordinoima Varpu-hanke 2001-2005. Lastensuojelun keskusliitto ja Stakes vastasivat hankkeen käytännön toteutuksesta. Varpu-hankkeeseen kuului laaja yhteistyöverkosto läpi koko yhteiskunnan ja se kattoi lähes koko Suomen. Hankkeeseen liittyi kunnat, opetusministeriö ja opetushallitus sekä järjestöjä. Useat kunnat toteuttivat lisäksi myös omia varhaisen puuttumisen hankkeita. (Satka 2010, 185, 187-188.)

Varpu-hanke pyrki vaikuttamaan muun muassa puuttumiseen liittyviin asenteisiin sekä kasvatuskäytäntöihin. Varhaisen puuttumisen esitettiin turvaavan lasten ja nuorten kehityksen ja oikeudet sekä vaikuttavan säästämällä lasten ja nuorten ongelmien aiheuttamiin kuluihin. Varpu-hankkeen tavoitteena oli juurruttaa varhaisen puuttumisen käytännöt mahdollisimman monelle toimijalle ja vaikuttajalle yhteiskunnan eri alueilla. Varhaisesta puuttumisesta haluttiin saada osa lasten kanssa toimivien ammattilaisten arkea. Tarkoituksena oli edistää eri viranomaistahojen välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Tavoitteita toteutettiin kouluttamalla varhaisen puuttumisen asiantuntijoita järjestöihin. Ammattilaisia, etenkin opettajia koulutettiin varhaisen puuttumisen käytäntöihin ja havaitsemaan huolensa lapsesta ajoissa. Ammattilaisia ohjattiin myös osallistumaan tarvittaessa moniammatilliseen yhteistyöhön lapsen asioiden hoitamisessa. Stakesin asiantuntijat myös kehittivät erilaisia oppaita Varpu-hankkeen käyttöön, kuten huolen puheeksioton -menetelmän. (Satka 2010, 186-187.)

Huhtanen toteaa, että varhaisen puuttumisen käsite ei ole täysin yksiselitteinen. Huolen voidaan ajatella olevan normaali ilmiö elämässä ja voi olla hankala tietää, milloin huoli ylittää normaalin rajan. Ihmiset reagoivat sekä huolestuvat eri tavoin. Toisilla huoli voi venyä pitkällekin ennen kuin siihen tarttuu, kun taas toiset ovat herkempiä tarttumaan huoleen. Varhainen puuttuminen voidaan yksinkertaisesti ajatella siten, että pulmat havaitaan ja niihin pyritään löytämään ratkaisut mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen ei ole nopea keino, eikä asiat muutu hetkessä. Varhainen puuttuminen on prosessi. Lapsen ongelmien selvittely vie aikaa ja voi mennä pitkään aika, kunnes prosessi saadaan päätökseen. Varhainen puuttuminen alkaa havainnoista ja joh-

taa toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on auttaa ja tukea lasta. Varhaiskasvatuksessa huoli liittyy usein lapsen poikkeavaan käytökseen, puheeseen ja lapsen hyvinvointiin. Varhaisella puuttumisella halutaan ehkäistä lasten ongelmien kärjistyminen ja kasautuminen. Näin voidaan ehkäistä myös syrjäytymistä. (Huhtanen 2007, 22, 24-25, 28-29, 35).

Heinämäki toteaa, että lapsen oireisiin ja ongelmiin puuttuminen varhaisessa vaiheessa on usein tehokkaampaa ja järkevämpää kuin jäädä odottamaan, että asia korjaantuu itsestään. Kun lapsilla ilmenee kouluikässä vaikeuksia, on niistä usein ollut merkkejä jo varhaiskasvatuksessa. Varhaisen tuen kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksen työntekijät tunnistavat lapsen tuen tarpeet arjen tilanteissa. (Heinämäki 2005, 3, 11.) On tärkeää, että lapselle ja perheelle on saatavilla oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea (Pölkki 2016, 276).

Varhainen puuttuminen kohdistuu yleensä lapsen lisäksi koko perheeseen sekä kasvuympäristöön. Lasten ja perheen pulmat eivät ole useinkaan yksinkertaisia ja pulmat ovat monesti useiden tekijöiden tulosta. Varhaisessa puuttumisessa olennaisessa osassa on myös moniammatillisuus. Lapsen ja perheen hyvä tukeminen vaatii usein eri ammattilaisten osaamista. (Huhtanen 2007, 29-30.) Mönkkönen sanoo, että moniammatillinen yhteistyö voidaan ajatella moraalisenä velvoitteena, jotta lapsi ja perhe saa parhaan mahdollisen avun. Ammattilaisten olisi tärkeää kokoontua yhdessä perheen kanssa pohdimaan asiakkaan tilannetta. Mönkkönen kirjoittaa, että yhtenä esteenä moniammatilliselle yhteistyölle on se, että ammattilaiset toimivat erilaisissa toimintaympäristöissä ja myös määrittelevät asiakkaan tilannetta eri tavoin. Mönkkönen jatkaa, että moniammatillisessa työskentelyssä ei voidakaan puhua yhdestä totuudesta vaan ennemminkin tulisi puhua asiakkaan tilanteen ja huolen eri puolista. (Mönkkönen 2018, 137-139.)

Reynoldsin ja kumppaneiden Yhdysvalloissa toteuttamassa 15 vuoden pitkittäistutkimuksessa saatiin positiivisia tuloksia varhaisen tukemisen ohjelman vaikutuksista lapsen myöhempään elämään. Tukiohjelmassa tuettiin vähävaraisia perheitä, joissa oli varhaiskasvatus- ja kouluikäisiä lapsia. Ohjelmaan sisältyi muun muassa perheen taloudellinen tukeminen, pienempi lapsiryhmäkoko tai avustajan tuki lapselle ja vanhempien

omat aktiivisuusryhmät. Ohjelman pitkäaikaisvaikutuksilla oli positiiviset vaikutukset verrattuna vähävaraisten perheiden lapsiin, jotka eivät olleet osallistuneet tukiohjelmaan. Ohjelmaan osallistuneet lapset suorittivat lukion loppuun todennäköisemmin ja koulupudokkuusluku oli pienempi. Ohjelmaan osallistuneet lapset suorittivat enemmän myös kouluvuotia. Myös nuoruusiän rikollisuusluvut olivat pienemmät ohjelmaan osallistuneilla. Tutkimuksen mukaan perheen saama varhainen tuki on ollut hyödyksi lapsen myöhemmälle kasvulle ja kehitykselle. (Reynolds ym. 2001, 2339, 2341-2343.)

2.4 HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN

Työntekijän oma subjektiivinen huoli on tärkein väline lasten ja perheiden avun tarpeen tunnistamisessa. (Satka 2010, 188; Pyhäjoki, Jukka & Koskimies, Mimosa 2009, 187). Huolella tarkoitetaan subjektiivista tunnetta, joka työntekijällä herää lapsen tai perheen tilanteesta havaintojensa perusteella. Huoli usein kasvaa sitä mukaan, kun työntekijän omat auttamiskeinot vähenevät. Huolen heräämisen tulisi kertoa työntekijälle, että huoleen on syytä puuttua. (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 187, 190.)

Lapsen havainnointi ja kehityksen seuraaminen on varhaiskasvatuksessa päivittäistä toimintaa (Heinämäki 2005, 11). Havainnot lapsesta, vanhemmuudesta ja kodista ovat keskeisiä arvioitaessa huolta. Lapsen havainnoinnin tarkoituksena on ymmärtää lasta: hänen kasvuaan, kehitystään sekä kokemusmaailmaa. Havainnointia voidaan tehdä kokonaisvaltaisesti tai keskittyen johonkin tiettyyn osa-alueeseen. Huolen herääminen vaatii havaintoja, jotka huolen herättävät. Varhaiskasvatuksessa huolta herättävät havainnot liittyvät usein lapsen käyttäytymiseen, kehitykseen tai olemukseen. Näitä havaintoja tulisi tarkkailla ja tarvittaessa niihin puuttua. (Huhtanen 2004, 46, 48, 67.)

Suuret huolet varhaiskasvatuksessa koskevat usein lastensuojelullisia asioita. Tällöin työntekijät joutuvat pohtimaan tarvitseeko perhe mahdollisesti muutakin tukea kuin

varhaiskasvatuksen tarjoaman tuen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ei tule osata arvioida onko huoli lapsesta sellainen, että tarvitaan lastensuojelun palveluja. Varhaiskasvatuksen tehtävä on saattaa huoli lastensuojelun arvioitavaksi tekemällä lastensuojeluilmoitus tai sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksella ja lastensuojelulla tulisi olla tuntemusta toistensa toimintavoista ja tärkeää olisi ylläpitää yhteistyötä. Varhaiskasvatuksessa tulisi olla myös tietoa lapsen kohtaamisesta lastensuojelullisessa tilanteessa ja tähän olisi tärkeää kiinnittää huomiota varhaiskasvatuksessa. (Heinämäki 2005, 35, 82; Huhtanen 2004, 48.)

Lasten asioista keskusteleminen yhteisesti tiimissä on normaalia toimintaa varhaiskasvatuksessa. Keskustelujen tarkoituksena on kartoittaa lapsen tarpeita ja myös mahdollisia tuen tarpeita. Huolen herätessä yhdessä keskusteleminen auttaa jäsentämään lapsessa huolettavia asioita. (Järvinen ym. 2013, 154-155; Heinämäki 2005, 30.) Työntekijöiden on tärkeää pohtia, miten asiaa voisi edesauttaa varhaiskasvatuksessa ja mitä työntekijät voisivat tehdä auttaakseen tilannetta (Eriksson & Arnkil 2017, 14). Keskustelun tulee olla avointa ja tasavertaista, niin että jokainen uskaltaa kertoa näkemyksensä. Keskustelu työntekijöiden kesken on tärkeää ja myös eriäviä mielipiteitä on tärkeä kuunnella. Asioista tulee keskustella avoimesti ja yhdessä pohtia, mikä on lapsen etu. Lapsen kasvun ja kehityksen arvioimisen lisäksi työntekijöiden tulee kiinnittää huomiota myös lapsen hyvinvointiin. (Järvinen ym. 2013, 154-155, 162.)

Vanhempien kohtaaminen ja vaikeiden asioiden esiin nostaminen on vaativa tehtävä ja vaatii etukäteispohdintaa (Huhtanen 2004, 81). Huolen puheeksiottamisen tilannetta on hyvä ennakoida: mitä tapahtuu itse keskustelutilanteessa ja mihin puheeksiottaminen johtaa. Huolta tulisi etukäteen sanoittaa ja pohtia miten eri tavoin huolen voisi ilmaista. Lähestymistavalla on väliä: kertooko työntekijä omasta huolestaan ja pyytää vanhemmilta apua lapsen auttamiseksi vai kertooko vain havaitsemastaan ongelmasta ja miten omasta mielestä tilanne pitäisi korjata. Huolenaiheet on hyvä konkretisoida esimerkkitalantein. (Eriksson & Arnki 2017, 15.)

Huoli on tärkeää ottaa puheeksi vanhempien kanssa avoimesti varhaisessa vaiheessa. Puuttuminen lapsen ja perheen elämään tarkoittaa myös lupauksia tehdä asialle jotain.

(Pyhäjoki & Koskimies 2009, 190.) Perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä oleellista on luottamuksellisuus, avoimuus, arvostus ja aitous (Huhtanen 2004, 75) ja työntekijän ottaessa huoli puheeksi vanhempien kanssa on vanhempien tasavertainen kohtaaminen tärkeää. Jokaisella on omanlaisensa tapa olla vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutukseen vaikuttaa olennaisesti asenne, miten toisen henkilön kohtaamme, ei niinkään yksittäinen sanominen tai tekeminen. (Mönkkönen 2018, 16, 17.)

Huolen puheeksi ottaminen on hyvä aloittaa puhumalla lapsen ja perheen voimavaroista. Vanhempien saaminen mukaan yhteistyöhön on myös todennäköisempää, kun työntekijä tunnistaa perheen voimavaroja. Vanhempien kunnioittava ja tasavertainen kohtaaminen onnistuu paremmin silloin, kun työntekijä näkee perheessä myönteisiä asioita. Keskustelussa tulisi tuoda esille lapsen vahvuuksia ja miten näitä vahvuuksia voidaan vahvistaa. Työntekijän tunnistessa ja ottaessa esiin lapsen ja perheen vahvuuksia vaikuttaa se myönteisesti puheeksioton ilmapiiriin. (Eriksson & Arnkil 2017, 11, 14.) Hyvä lähestymistapa on myös aluksi pyytää vanhempaa kertomaan omia havaintojaan lapsesta kotona. On suotavaa lähteä helpommista asioista liikkeelle, eikä heti hypätä vaikeimpaan asiaan. Vanhempien kohtaamiseen tulee varata riittävästi aikaa sekä tila, jossa voi keskustella rauhassa. (Huhtanen 2004, 82-83.)

Arnkil ja Seikkula puhuvat huolen dialogisesta puheeksiottamisesta. Huolen dialogisessa puheeksiottamisessa huoli ilmaistaan konkreettisesti, mutta kerrotaan myös hyvistä, ilahduttavista asioista. Dialogisessa puheeksiottamisessa ongelmaa ei sijoiteta toiseen vaan itseensä. Se, jolla huoli on, on pulma. Huolen kokija pyytää toiselta osapuolelta apua tilanteeseen. Tässä lähestymistavassa ei pyritä muuttamaan kohdetta vaan pyritään muuttamaan tilannetta muuttamalla omaa toimintaa. (Arnkil & Seikkula 2014, 195.) Dialogilla tarkoitetaan vuoropuhelua. Tarkoituksena on kuunnella toista osapuolta ja itse hellittää otetta omasta vahvasta käsityksestä. Tämä tarkoittaa sitä, että omaa näkemystä ei pidetä lopullisena. Dialogin tavoitteena on saavuttaa uusi ymmärrys. Tarkoituksena ei välttämättä ole yhteisymmärrys vaan ymmärrys siitä, miten toiset ajattelevat. Dialogissa painopiste on enemmän kuuntelemisessä kuin puhumisessa. Näkemyserojen sijaan ajatus suunnataan johonkin sellaiseen, mitä ei vielä tiedetä. Huolen puheeksiot-

taminen voidaan ajatella pyrkimyksenä avata yhdessä ajattelemisen prosessi. (Eriksson & Arnkil 2017, 37.)

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden puuttuminen perheen asioihin ja pulmiin, voi olla vanhemmille kova paikka. Vanhempi voi kokea työntekijöiden puuttumisen asioihin henkilökohtaisuuden rajan ylittämisenä ja tämä voi vaikuttaa luottamukseen työntekijöiden ja vanhempien välillä. (Mönkkönen 2018; Huhtanen 2007, 38.) Aina henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö ei toimi ja ratkaisua ei välttämättä löydy, jos näkemyserot ja ristiriidat ovat liian suuria kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. Jos vanhemmat reagoivat hyvin voimakkaasti työntekijöiden ottaessa huolen puheeksi, voi se aiheuttaa kriisin myös henkilökunnalle. (Huhtanen 2007, 170, 178.) Puheeksioton tilannetta onkin tärkeä pohtia myös jälkeenpäin (Eriksson & Arnkil 2017, 38).

Työntekijä saattaa toivoa, että asiat korjaantuvat pian huolen puheeksi ottamisen jälkeen. Usein asiat vaativat kuitenkin pitkän ajan muutokseen. Harvoin työntekijän huolet hälvenevät kokonaan yhteispalaverissa. Hyvin menneessä huolen puheeksiottamisen tilanteessa saadaan kuitenkin aloitettua työskentely ja tehtyä suunnitelmaa tilanteen muuttamiseksi ja parantamiseksi. Huolen puheeksioton tilanteessa työntekijä saa paljon uutta tietoa, niin huolitalanteesta kuin toimintamahdollisuuksistaan. Jos huoli vain lisääntyy huolen puheeksi oton jälkeen, tulee miettiä uutta toimintatapaa ja tarvitaanko muiden ammattilaisten apua. (Eriksson & Arnkil 2017, 37-39.) Kun vanhempi itse aloittaa keskustelun ja on huolissaan lapsestaan, on henkilökunnan syytä pysähtyä vanhemman huolen äärelle ja kuulla millaisia kokemuksia vanhemmilla on, millaisia havaintoja ja mitä he odottavat tilanteen suhteen. (Huhtanen 2004, 83-84).

3 LASTENSUOJELU

3.1 LASTENSUOJELUN TEHTÄVÄ

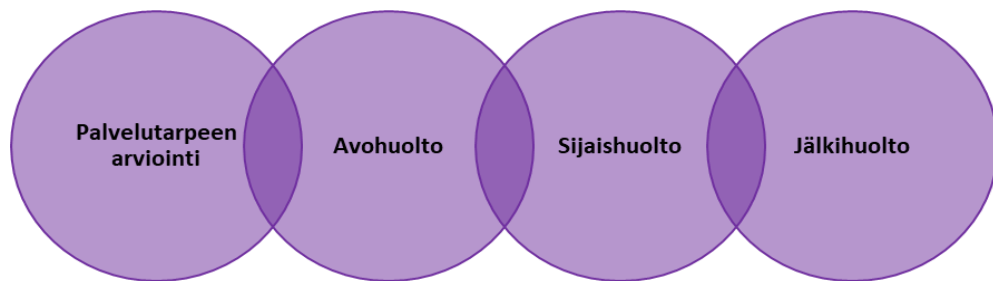
Lähtökohtaisesti lapsen huolenpito kuuluu lapsen vanhemmille. Myös julkinen valta osallistuu lapsen huolenpitoon kunnan peruspalveluiden, kuten neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun kautta. Lastensuojelu on myös osa lapsen julkista huolenpitoa ja lastensuojelulaki (417/2007) koskee kaikkia lapsia. (Hakalehto 2016, 23.) Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työ perustuu lainsäädäntöön. Sosiaalityöstä määrätään muun muassa perustuslaissa (731/1999) sekä sosiaalihuoltolaissa (SHL 1301/2014). (Berg-Toroi 2012, 254.) Lastensuojelun työtä ohjaa ennen kaikkea lapsen edun periaate. Lapsen edun käsite perustuu YK:n lastenoikeuksien sopimukseen ja sitä on täsmennetty Suomen lastensuojelulaissa. Lastensuojelussa tulee punnita kaikissa toimissa lapsen edun toteutumista sekä otettava se huomioon ensi sijaisesti. (Heinonen 2016, 243.)

Bardy (2013, 43) määrittää lastensuojelun olevan: *”Lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämistä ja turvaamista. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu koostuu muun muassa lastensuojelutarpeen selvittämisestä, avohuollosta, perhe- ja laitoshuollosta sekä jälkihuollosta. Lastensuojelu on sangen moninaista.”*

Heino kuvaa, että lastensuojelu ei ole yksinkertainen käsite, vaan se on monitahoinen sekä -sisältöinen. Suhtautuminen lapsen suojeluun on vaihdellut eri aikoina. Lastensuojelu on sosiaalitoimelle osoitettu julkisen vallan tehtävä, mutta se ei kuitenkaan ole irrallaan muusta yhteiskunnasta. (Heino 2009, 200.) Heino kirjoittaa, että lastensuojelun tehtävänä on toimia viimesijaisissa turvallisuuden ja huolenpidon kysymyksissä. Tämän vuoksi sen kohtaamat asiat ja ongelmat ovat usein myös hankalia. Lastensuojelulla on tietyissä tilanteissa oikeus ja myös velvollisuus puuttua perheiden yksityisyyteen. Lastensuojelun sosiaalityöhön liittyy avun ja tuen tarjoamisen rinnalla vahvasti kontrollitehtävä ja näin myös oikeus ja velvollisuus käyttää valtaa. Lastensuojelussa arvioidaan

jatkuvasti lapsen tilannetta peilaten sitä omiin toimintamahdollisuuksiin sekä lapsen ja perheen lähiverkoston ja muiden palvelujen ja auttajien voimavaroihin. (Heino 2014, 286-287.)

Vuonna 2007 uudistetun lastensuojelulain (417/2007) yhtenä tarkoituksena on ollut turvata lasten ja perheiden palvelut paremmin kuin aikaisemmin ja vahvistaa varhaisen tuen tarjontaa. Uudistuksella pyrittiin myös madaltamaan ilmoituskyynnystä tehdä lastensuojeluilmoitus. (Bardy & Heino 2013, 24; Paasivirta 2012, 237.) Lastensuojeluasioita onkin tullut vireille jatkuvasti yhä enemmän vuoden 2008 jälkeen (Bardy & Heino 2013, 24). Leeni Ikonen (2013, 233) kirjoittaa, että uusi lastensuojelulaki sekä varhaisen puuttumisen käyttöönotto ovat lisänneet lastensuojeluilmoitusten määrää.

Kuvio 1. Lastensuojelu osa-alueittain

Lastensuojelu jakaantuu avohuollon palveluihin, sijaishuoltoon sekä jälkihuoltoon (Ber-Toroi 2012, 256). Ennen lastensuojelun asiakkuuden alkamista tehdään palvelutarpeen arviointi, jonka aikana todetaan lastensuojeluasiakkuuden tarve. Helsingissä on erikseen lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin ja tuen yksiköt, joissa vastaanotetaan ja käsitellään lastensuojeluilmoitukset. Espoossa lastensuojeluilmoitukset ohjautuvat lastensuojeluyksiköille. (Kuusikko-työryhmä 2021, 2, 4.) Jotta perhe voi saada lastensuojelun

palveluita, tarvitaan lastensuojelun asiakkuus. Lastensuojelun asiakkuus perustuu suunnitelmalliseen sosiaalityöhön. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselle lastensuojelun asiakkaalle laaditaan oma asiakassuunnitelma. (Berg-Toroi 2012, 256.) Lastensuojelun pääasiallisena asiakkaana on itse lapsi, mutta lapsen kautta myös hänen perheensä ja läheisverkostonsa (Heinonen 2016, 243).

Lastensuojelun tuki lapselle ja perheelle järjestetään ensisijaisesti avohuollon tukitoimenpiteinä (Hakalehto 2016, 25). Tarve lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen tarkoittaa, että lasta ja perhettä ei voida auttaa kunnan peruspalvelujen kautta, vaan tarvitaan lastensuojelun asiakkuutta sekä avohuollon tukitoimia. Avohuollon asiakkuuden aloittaminen vaatii, että lapsen terveys ja kehitys on vaarantunut. (Heino 2014, 198.) Lastensuojelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia voidaan antaa lapselle, perheelle tai tukea voidaan järjestää huoltajille ja muille lapsesta huolta pitävillä (Räty 2019, 4). Avohuollon tarkoituksena on tukea kodin olosuhteita, ohjata ja neuvoa. Tukitoimet järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Avohuollon tukitoimena voi olla esimerkiksi perheen tukeminen taloudellisesti, perhekuntoutus (Hakalehto 2016, 25), perhetyö tai tukihenkilö tai -perhe (Berg-Toroi 2012, 256). Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat olleet jo pitempään kasvussa. Asiakkaiksi on tullut enemmän kuin asiakkuudesta on poistunut. Myös huostaanotot ja sijoitukset ovat lisääntyneet. (Heino 2009, 199-200.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle, kun avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä perheen tukemiseksi ja lapsen tai nuoren kehitys ja kasvu ovat vakavasti vaarantuneet (Heinonen 2016, 255). Pääsääntöisesti huostaanottoa edeltää mittavat ja pitkään jatkuneet avohuollon tukitoimet (Eriksson & Arnkil 2017, 33). Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen sijoituksen sekä valitsee sijaishuoltopaikan. Lapselle tulee valita parhaiten hänen tarpeisiinsa soveltuva sijaishuoltopaikka. Sosiaalihuollon johtava viranhaltija tekee päätöksen lapsen sijoittamisesta. (THL 2021.) Lapsi voidaan myös kiireellisesti sijoittaa kodin ulkopuolelle, kun katsotaan, että lapsi on välittömässä vaarassa ja tilanne vaatii viranomaisen välittömän puuttumisen perheen tilanteeseen. (Räty 2019, 344; Lastensuojelulaki 417/2007, 38 §).

Jälkihuolto tarkoittaa sijaishuollon päättymisen jälkeen tarjottavaa tukea lapselle tai nuorelle. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea aikuistuvaa nuorta itsenäisen elämän aloittamisessa. On tärkeää, että lapsi tai nuori saa tukea sijaishuollon päättymisen jälkeen. Suurin osa jälkihuollon asiakkaista on täysi-ikäisiä. Jälkihuoltoa tulee kuitenkin järjestää lapsen iästä riippumatta sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen jälkeen. (THL 2021.) Jälkihuollon tarkoituksena on varmistaa, että lapsi tai nuori saa tarvitsemansa valmiudet ja tuen elämään sijoituksen jälkeen. Jälkihuoltoon kuuluu esimerkiksi lapsen tai nuoren asumisen järjestäminen, taloudellinen tukeminen sekä tarvittavien terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen järjestäminen. (Räty 2019, 712.)

3.2 LASTENSUOJELUILMOITUS JA ILMOITUSVELVOLLISUUS

Velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus koskee suurta joukkoa ammattilaisia. Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen riittää, että ilmoittajalla on huoli. Ongelmien vakavuuden määrittäminen taas on sosiaalitoimen tehtävä. Ilmoituskynnys on asetettu matalalle, jotta tarvittava tuki lapselle ja perheelle voidaan tarjota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä myös puuttua tilanteeseen tarvittaessa mahdollisimman ajoissa. (Helander 2016, 113-114, 116.) Lastensuojelulaki (417/2007) käsittää kolme erilaista lastensuojeluilmoitusta: perusmuotoisen lastensuojeluilmoituksen, ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen sekä pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi (Mahkonen 2010, 217).

Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §), kun työntekijä on saanut työtehtävässään tietoonsa lapsesta asioita, jotka vaativat lastensuojelutarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä suullisesti tai kirjallisesti. Laissa mainitut ilmoitusvelvolliset tahot, kuten varhaiskasvatuksen työntekijät eivät voi tehdä ilmoitusta nimettömänä. Ilmoitusvelvollisuuden esteeksi ei voi muodostua se, että lapsi tai hänen huoltajansa vastustavat ilmoituksen tekemistä. Myöskään salassapitosäännökset tai luottamuksellinen asiakassuhde lapsen tai perheen kanssa eivät voi vaikuttaa ilmoituksen jättämättä tekemiseen. Ilmoitusvel-

vollisuudessa on kyse lapsen edun turvaamisesta sekä lapsen tilanteen selvittämisestä. Lapsen tilanteen selvittäminen kuuluu sosiaalitoimelle. Jos työntekijä laiminlyö ilmoitusvelvollisuutta, voi kyseessä olla jopa virkavelvollisuuden rikkominen. Hyvän tavan mukaista on, että työntekijä kertoo tekemästään lastensuojeluilmoituksesta lapsen huoltajille sekä yleensä myös lapselle. (Räty 2019, 204, 214, 216.)

Lapsen liittyvät huolenaiheet perustuvat työntekijän subjektiiviseen arvioon lapsen tilanteesta. Arviointi lastensuojeluilmoituksen tekemisestä perustuu yleiseen käsitykseen lasten kasvatuksesta sekä hyvinvoinnista. Lastensuojelulaissa ei ole tarkemmin määritelty, missä tilanteissa lastensuojeluilmoitus on tehtävä. Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä viipymättä, koska joissakin tilanteissa lapsen tilanne voi vaatia välittömiä toimia ja tämän vuoksi ilmoituksen tekemistä ei voi lykätä. Ilmauksella viipymättä halutaan lastensuojelulaissa korostaa myös sitä, että lapsen tilanteen ja lastensuojelutarpeen selvittäminen kuuluu lastensuojelun viranomaisille, eikä esimerkiksi varhaiskasvatuksen työntekijöille. (Räty 2019, 209-210, 212.)

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen voidaan ryhtyä, kun on havaittu asioita, jotka vaarantavat lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Syynä ilmoituksen tekemiseen voi olla esimerkiksi havaitut puutteet vanhemmuudessa tai kodin olosuhteet. Kyseessä voi olla lapsen hoidon ja huolenpidon laiminlyönti, lapseen kohdistuva väkivalta tai sen epäily, vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmat tai jaksamattomuus. Joissakin tilanteissa myös perheen taloudellinen tilanne voi olla sellainen, että lapsen hoito ja huolenpito vaarantuvat. (Räty 2019, 211.)

Ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa myös pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Pyyntö voidaan tehdä yhdessä lapsen tai hänen huoltajiensa kanssa. Kun ilmoitusvelvollisuus toteutetaan pyyntönä yhdessä vanhempien kanssa, voidaan ajatella, että perhe ei koe asiaa niin negatiivisena ja näin varhaiskasvatuksen ja vanhempien välinen yhteistyö voi jatkua sujuvana. Ilmoitusvelvollinen taho itse arvioi toteutetaanko ilmoitusvelvollisuus ilmoituksena vai pyyntönä. (Räty 2019, 225.)

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tarkoittaa ennen lapsen syntymää tehtävää lastensuojeluilmoitusta. Velvollisuus ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on samoilla tahoilla, joilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoituskin. Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen ilmoituskynnys on kuitenkin korkeampi kuin lastensuojeluilmoituksen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä, kun on perusteltu syys epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia heti syntymänsä jälkeen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun ilmoitusvelvollisella on tietoa tulevan äidin päihde- tai huumeongelmasta tai vakavasta mielenterveyden häiriöstä. Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena on turvata odottavalle äidille ja tulevalle lapselle jo raskausaikana riittävät tukitoimet. (Räty 2019, 228; Mahkonen 2010, 217-218 .)

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei tarkoita suoraan lastensuojelun asiakkuuden alkamista, eikä ilmoituksen tekeminen johda läheskään aina asiakkuuteen. Osa ilmoituksen kohteista on jo asiakkaina, osa ilmoituksista todetaan aiheettomiksi ja osa ohjataan muiden palvelujen piiriin. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen tarkoittaa, että sosiaalityöntekijä on velvollinen ryhtymään selvittämään lastensuojeluilmoituksen sisältöä ja arvioimaan lapsen tilannetta sekä lastensuojelun tarvetta. Lastensuojelutarpeen selvittämisen eli palvelutarpeen arvioinnin aikana lapsen tilannetta tulee arvioida kokonaisvaltaisesti. Selvitystyö tehdään yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Lastensuojelun asiakkuutta ei aloiteta vielä siinä vaiheessa, kun selvitetään, tarvitseeko lapsi ja perhe lastensuojelun tai sosiaalihuoltolain mukaista asiakkuutta. (Räty 2019, 218, 233.)

Palvelutarpeen arviointi tehdään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014) 36 §:n mukaan kaikille, joille palvelutarpeen arvioinnin tekeminen ei ole ilmeisen tarpeetonta. Arvioinnin tekeminen voi olla tarpeetonta esimerkiksi, jos perheen tilannetta on juuri vastikään arvioitu tai on ilmeistä, että perhe ei tule tarvitsemaan sosiaalipalveluita. Tämä tehtävä on lakisääteinen ja määrätty sosiaalityöntekijälle. Palvelutarpeen arvioinnin aikana arvioidaan perheen ja lapsen tarvetta asiakkuudelle sekä tarvitseeko perhe palveluja ja tukea. Palvelujen tarvetta koskeva arvio on aloitettava ja tehtävä ilman aiheetonta viivästystä. Viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä lastensuojeluilmoituksen tai yhteydenoton vastaanottamisesta on päätettävä, aloitetaanko palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen

arvioinnin on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireilletulosta. (Räty 2019, 233, 234). Lastensuojelulaissa on säädetty määräajat lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisvaiheessa sekä lastensuojelutarpeen selvittämisvaiheessa. Määräajoilla on tarkoitus turvata lapsen ja perheiden oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen. Lisäksi tarkoituksena on lapsen tarpeisiin vastaaminen oikea-aikaisella ja riittävällä tuella. (Räty 2019, 234; Paasivirta 2012, 237.)

Selvitystyön aikana lastensuojelusta voidaan konsultoida eri yhteistyötahoja, kuten varhaiskasvatusta. Konsultoitaessa eri yhteistyötahoja tai pidettäessä moniammatillisia neuvotteluja, joissa on eri viranomaistahoja, on sosiaalityöntekijän aina arvioitava myös salassa pidettävien asioiden tiedon luovutusta. Lastensuojelun asiakkuus on esimerkiksi jo salassa pidettävä asia. (Räty 2019, 235.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tutkimukseni tehtävänä on selvittää, millaisena lastensuojeluilmoitusprosessi näyttäytyy käytännössä varhaiskasvatuksessa: milloin lapsesta syntyy lastensuojelullinen huoli, ja milloin tehdään lastensuojeluilmoitus. Tavoitteena on myös tuottaa tietoa siitä, millaiset valmiudet varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tehdä lastensuojelulain (Lastensuojelulaki 417/2007, 25§) mukainen lastensuojeluilmoitus ja mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät ilmoituksen tekemisen.

Tutkimuksessani kysyn:

1. Millaisia selontekoja varhaiskasvatuksen työntekijät tuottavat lastensuojeluilmoituksen tekemisestä?

4.2 AINEISTON KUVAUS JA KERUU

Tutkimukseni empiirisen aineiston keräsin haastattelemalla Espoossa ja Helsingissä työskentelevää varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Aluksi pyysin tutkimusluvat Helsingin ja Espoon kaupungeilta. Molemmilla kaupungeilla oli tutkimusluvalle oma valmis pohja, joka tuli täyttää. Tutkimusluvat haettuani lähestyin päiväkodin johtajia sähköpostitse tutkimuskutsun (liite 1) muodossa ja tiedustelin henkilöstön halukkuutta osallistua tutkimushaastatteluun. Johtajat lähettivät tutkimuskutsuni eteenpäin työntekijöille. Haastatteluun halukkaat henkilöt ottivat tämän jälkeen yhteyttä minuun ja sovimme haastattelusta sähköpostitse. Kerroin tutkimuskutsussa tutkimuksen tarkoituksesta sekä

miten aion tutkimuksessa saatuja tietoja käyttää. Kävin myös läpi käsitteleväni tutkimuksessa saatuja tietoja luottamuksellisesti ja että huolehdin haastateltavien anonymiteetista.

Aineistoni koostuu kahdeksasta varhaiskasvatuksen työntekijän haastattelusta. Haastateltavat ovat kuudesta eri päiväkodista. Haastateltavani ovat koulutukseltaan varhaiskasvatuksen kandidaatteja ja maistereita, sosionomeja ja ylemmän korkeakoulututkinnon käyneitä sekä lähihoitaja. Haastateltavat toimivat varhaiskasvatuksen opettaja sekä päiväkodin johtaja -nimikkeillä. Työhistoriaa työntekijöillä on varhaiskasvatuksen alalta kahdesta vuodesta yli kymmeneen vuoteen. Litteroitavaa aineistoa kertyi yhteensä 384 minuuttia ja nauhoitusten keskipituus on 48 minuuttia. Haastattelujen litteroinnissa käytin apuna ulkopuolista yritystä Spoken Oy:ta. Litteroin itse kolme haastattelua ja Spoken Oy litteroi viisi haastattelua. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 109 sivua fontilla 12 ja rivinvälillä 1,5. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti, myös täytesanat kuten ”niinku” ja ”tota” huomioiden.

Haastattelut toteutin toukokuun ja syyskuun 2021 välillä. Ennen haastattelun aloittamista kerroin jokaiselle haastateltavalle vielä lyhyesti tutkimuksen tarkoituksesta, haastattelun tallentamisesta ja aineiston säilyttämisestä tutkimuksen teon aikana sekä aineiston hävittämisestä. Kerroin myös, että haastateltavalla on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen näin halutessaan. Kerroin myös, että tunnistetietoja ei valmiissa tutkimuksessa ole,

Haastattelut toteutin yksilöllisinä videohaastatteluina Zoomin kautta. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi tutkimushaastattelut tuli toteuttaa Helsingin ja Espoon kaupunkien ohjeistuksien mukaisesti etäyhteyksillä. Haastattelut tallensin ja aineistotiedostot säilytin tutkimuksen teon ajan. Alkuun itseäni mietitytti etäyhteyden käyttäminen haastatteluissa: jääkö jostain olennaista uupumaan, kun en tee haastatteluja kasvojen ja onko haastattelutilanne luonnollinen. Omaksi yllätyksekseni koin etäyhteyden kuitenkin toimivana tapana tehdä haastattelu. Haastattelujen aikana kamera oli päällä Zoomissa yhtä haastattelua lukuun ottamatta. Koin, että haastattelutilanteet olivat luontevia ja toteutuivat hyvässä vuorovaikutuksessa. Haastattelujen pitäminen etäyhteydellä oli myös hyvin

joustava tapa ja haastateltavien kanssa oli helppo saada sovittua haastatteluajat. Itse jännitin myös, miten tekniikka toimii haastattelun aikana ja onnistuuko haastattelujen tallentaminen helposti. Omaksi helpotukseksi tekniikka toimi haastattelujen aikana moitteettomasti yhtä haastattelua lukuun ottamatta. Yhden haastattelun aikana internet-yhteys oli sen verran heikko, että emme voineet pitää kameroita päällä haastattelun aikana. Molempien puhe kuitenkin kuului hyvin ja saimme haastattelun vietyä hyvin läpi. Kaikki haastattelut tallentuivat hyvälaatuisina.

Halukkaiden haastateltavien saaminen mukaan tutkimukseen ei ollut helppoa. Lähetin tutkimuskutsun yhteensä noin 70:lle päiväkodin johtajalle Helsingissä ja Espoossa. Näistä kutsuista sain mukaan kymmenen haastateltavaa, joista kaksi vielä perui osallistumisensa. Muutamasta paikasta sain johtajilta vastauksen, että eivät valitettavasti pysty osallistumaan tutkimukseen. Kahdesta paikasta sain johtajalta vastauksen, että hän lähettää kutsun eteenpäin työntekijöille, saamatta kuitenkaan haastateltavia tutkimukseen. Suurin osa varhaiskasvatyüksiköiden johtajista ei vastannut laisinkaan tutkimuskutsuuni.

Valitsin aineiston keruutavaksi haastattelun, koska koin, että haastattelemalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä, saan parhaiten vastauksia tutkimuskysymykseeni. Haastattelu voidaan yksinkertaisesti määritellä keskusteluna, jolle on etukäteen sovittu tarkoitus. Haastattelussa ja keskustelussa on paljon yhteisiä piirteitä. Molemmissa on läsnä kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus. Vuorovaikutuksen avulla välittyy muun muassa mielipiteet, ajatukset, tunteet ja asenteet. Molemmissa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Haastattelu kuitenkin eroaa merkittävästi keskustelusta siinä, että siinä päämääränä on tiedon kerääminen ja se on ennalta suunniteltua toimintaa. Haastattelussa haastattelija ei myöskään suinkaan aina antaudu keskusteluun ja haastattelu tapahtuu haastattelijan johdolla. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 42.)

Haastattelu on joustava aineiston keruumenetelmä. Haastattelutilanteessa on myös mahdollista suunnata tiedonhankintaa sekä saada selville myös motiiveja vastausten taustalla. Haastattelun aikana pystyin tarkentamaan haastateltavien vastauksia sekä kysymään lisäkysymyksiä ja näin välttämään väärinymmärryksiä. Haastattelussa läsnä on myös ei-

kielellinen kommunikointi, mikä auttaa ymmärtämään vastauksia. Haastattelutilanteissa koin hyvänä asiana sen, että kamera oli Zoomissa päällä, koska näin myös kehonkieli oli mukana vuorovaikutustilanteessa. Haastateltavan kehonkieli auttoi kielellisen kommunikaation lisäksi esimerkiksi päättelemään, milloin haastateltava on sanonut haluamansa ja milloin minun on hyvä puhua. Tutkijana tehtävänäni on haastattelun kautta välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, kokemuksista, käsityksistä ja tunteista. Haastattelulle ominaista on kielen keskeinen merkitys. Haastattelu voidaan ajatella kahden ihmisen välisenä viestintänä, joka perustuu kielen käyttöön. Haastattelussa vuorovaikutus muodostuu sanoista ja niiden merkityksestä sekä tulkinnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34, 41, 47–49.)

Haastattelun runkona käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Haastattelun teema-alueet ovat kaikille samat. Teemahaastattelussa ei ole strukturoidulle lomakehaastattelulle ominaista kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä, mutta se ei myöskään ole täysin vapaa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 48.) Teemahaastattelurunko (liite 2.) rakentui huolen puheeksioton ja lastensuojeluilmoituksen tekemisen ympärille. Annoin haastateltaville etukäteen teemahaastattelurungon tutustuttavaksi. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 73) esittävät, että haastateltavilta saa parhaiten tietoa, kun haastateltavat saavat tutkimuskysymykset etukäteen nähtäväksi. Itse lähetin teemahaastattelurungot etukäteen haastateltaville, jotta he tietävät, mitä aiheita käsittelemme haastattelussa. Ajattelen, että näin pystyin ennakoimaan, että haastateltavilta ei jäisi jotain olennaista sanomatta, kun he saivat tutustua haastattelurunkoon etukäteen.

4.3 ANALYYSIMENETELMÄ JA ANALYYSIN KULKU

Tutkimuksen toteutin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin. Litteroidun aineiston analysoimiseen käytin diskurssianalyysia ja tarkemmin selontekoja. Laadullinen tutkimus pyrkii muun muassa kuvaamaan, selittämään ja ymmärtämään ilmiöiden luonnetta ja seurauksia sekä ihmisten kokemuksia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan, kuvataan

ja selitetään tutkittavan ilmiön laatua. Laadullisen tutkimuksen päämääränä on ymmärtää ihmisten käyttäytymistä sekä hahmottaa merkityksiä, joita rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 210-211.)

Kielen käyttö ei tavallisesti muodostu pelkistä irrallisista toteamuksista. Kun toteamukset liittyvät toisiinsa esimerkiksi keskustelussa, puhutaan diskursseista. Diskurssianalyysissä kieltä tutkitaan sen tuottamien sosiaalisten merkitysten avulla. Kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Haastattelussa molemmat osapuolet, niin haastattelija kuin haastateltava merkityksellistävät niitä kohteita, joista haastattelussa puhutaan. Diskurssit eivät vain kuvaa sosiaalista todellisuutta, mutta myös luokittelevat erilaisia ilmiöitä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 51.) Diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita kulttuurisista merkityksistä ja sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta. Merkitykset rakentuvat puheissa, keskusteluissa ja kirjoitetussa tekstissä. (Jokinen & Juhila 2002, 54.) Diskurssianalyysissä tarkastellaan, miten tekstin tai puheen merkityksiä luodaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104).

Diskurssianalyysi ei ole selkeärajainen tutkimusmenetelmä. Kielenkäyttö merkityksellistää, rakentaa ja muuntaa sosiaalista todellisuutta. Kielenkäytössä merkityksellistämme asiat ja kohteet, joista puhumme. Diskurssit ovat tutkijan tulkinnan tuloksia aineistosta. Diskurssianalyysissä on kyse perustellusta tulkinnasta ja tämä tulkinta pohjautuu tutkija ja aineiston väliseen vuoropuheluun. (Jokinen ym. 2016, 25-26, 35.)

Selonteolla tarkoitetaan diskurssianalyysissä tarkastelun kohteeksi otettavia kuvauksia. Niillä tehdään toisille ymmärrettäväksi itseään ja maailmaa. Selonteot pohjautuvat merkityksiin, joita henkilö omaksuu ympäröivästä maailmasta, mutta myös muotoilevat sitä, millaiseksi maailma jatkossa ymmärretään. Selonteot pitävät kulttuuria yllä ylläpitämällä niitä rakenteita, joiden noudattamista tai noudattamatta jättämistä niillä perustellaan. Selonteot myös pitävät yllä niitä diskursseja, joihin viittaavat tai vetoavat. Selonteissa merkityksellistä on myös vuorovaikutus. Selonteon sisältöön vaikuttaa olennaisesti vuorovaikutuksen toinen osapuoli. Pienetkin vaihdokset selontekojen vastaanotossa muuttaa herkästi merkitysantoja seuraavissa selonteissa. Kasvokkaisessa vuorovai-

kutuksessa vastaanottona toimii myös ei-sanallinen viestintä, kuten kannustava tai epäilevä katse. (Suoninen 2002, 20, 22, 27–28.)

Marvin B. Scott ja Stanford M. Lyman kuvaavat selontekojen selittävän omaa tai lähellä itseään olevien henkilöiden toimintaa. Selonteot ovat kontekstisidonnaisia ja kurovat kiinni ristiriitaa odotetun toiminnan ja itse toteutuneen toiminnan välillä. Selonteot neutralisoivat toimintaa tai sen seurauksia, kun jompaakumpaa tai molempia kyseenalaistetaan. Scott ja Lyman luokittelevat selontekoja puolustaviin ja oikeuttaviin selontekoihin. Puolustavassa selonteossa vastuuta teosta tai sen seurauksista ei kanneta kokonaan itse, vaan vastuuta siirretään itseltä pois. Oikeuttavassa selonteossa toimintaa perustellaan moraalisesti oikeutetuksi. (Scott & Lyman 1968, 46-47, 51.) Vaikka toimintaan osallinen itse ei useinkaan kyseenalaista toimintaansa, osaa hän kuitenkin selittää toimintaansa rationaalisesti. Näin ollen toimintaan liittyy selostettavuus sekä selontekovelvollisuus ja toimintaan osallistuneita voidaan pitää selontekovelvollisina. (Vom Lehn 2014, 99-100.)

Harold Garfinkel tarkastelee sosiaalista toimintaa sen mukaan, miten se tulee kuvatuksi ja tunnistetuksi. Kuvaukset tulee ymmärtää suhteessa muun muassa siihen missä ja milloin ne tapahtuvat. Kuvauksia käytetään sosiaalisten toimintojen esiin tuomiseksi, ylläpitämiseksi tai muuttamiseksi. Selonteot ovat kuvaamiensa toimintojen ja olosuhteiden kautta sidottuja tulkintaan ja tilannekohtaiseen vaihteluun. Jokainen kuvaus on valikoiva suhteessa kuvaamaansa tilanteeseen. Selonteot eivät ole sosiaalisesta toiminnasta ulkopuolisia, vaan ovat luonteeltaan toimintaa. (Heritage 1996, 141-143, 151, 176.)

Tutkimuksessani ymmärrän selonteot arjessa tapahtuvaksi toiminnaksi, jonka avulla perustellaan toimintaa. Olen kiinnostunut siitä millaisilla selonteoilla työntekijät perustelevat ja oikeuttavat toimintaansa liittyen ilmoitusprosessiin varhaiskasvatuksessa.

Aloitin aineiston läpikäymisen lukemalla haastatteluja yksi kerrallaan useaan kertaan ja tutkimalla uteliaana mitä aineisto pitää sisällään. Aloittaessani aineiston läpikäymisen koin vaikeana tietää, mihin kohdistaa huomioni. Aineistossa oli paljon kiinnostavia asi-

oita, joihin olisi voinut tarttua. Aineiston analyysia aloittaessani kamppailin myös sen kanssa, mikä analyysimenetelmä toimisi parhaiten tutkimuksessani. Minua auttoi työssäni eteenpäin se, että päätin selkeästi mikä minua aineistossa kiinnostaa ja mitä minä haluan tutkia. Erityisesti minua kiinnosti aineistossa varhaiskasvatuksen työntekijöiden selonteot lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Tämän jälkeen oli helpompi päätyä yhteen analyysimenetelmään, selontekoihin. Selkeytin itselleni tutkimuskysymyksen ja tämän jälkeen tarkastelin aineistoa enemmän tutkimuskysymys mielessäni. Aineiston tarkastelu tuntuikin näiden päätösten jälkeen helpommalta ja selkeämmältä.

Kun olin tutustunut aineistooni ja lukenut sitä erityisesti tutkimuskysymys mielessäni, erottelin aineistosta kohdat, jotka olivat olennaisia tutkimuskysymyksen kannalta yliviivaamalla nämä kohdat. Lähestyin aineistoa aineistolähtöisesti. Aloin jaotella aineistoa siitä nousevien teemojen mukaan. Aineistosta nousevat teemat olivat: ilmoituskynnyks, huolen herääminen, huolen kynnyksen ylittyminen, kenen vastuulla lastensuojeluilmoituksen tekeminen on sekä lastensuojeluilmoituksen tekemisen mahdollistavat ja estävät tekijät. Tutkimukseni tuloksia esitellessä luvussa viisi, olen jaotellut alaluvut näiden teemojen mukaisesti. Tämän jälkeen jaottelin teemoja selontekojen mukaisesti varhaiskasvatuksen henkilöstön esittämiin perusteluihin ja oikeutuksiin. Tutkimuksessa en eriytä puhetapoja ja näin ollen en erottele varhaiskasvatuksen opettajien ja päiväkodin johtajien puhetta. Puhun kaikista haastateltavista yhteisesti työntekijöinä.

4.4 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimusetiikkaan kuuluu olennaisesti tutkimukseen osallistuvien suoja. Tutkimuksen tekijänä huolehdin, että tutkimukseen osallistuvat tietävät, mistä tutkimuksessa on kyse ja selvitin heille tutkimuksen tarkoituksen. Tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja haastateltavilla oli myös oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen näin halutessaan. Huolehdin siitä, että tutkimukseen osallistuvien oikeudet ja hyvinvointi tulee turvatuksi tutkimuksen aikana. Tutkimuksessa saatuja tietoja käytän vain tämän tutkimuksen tekemiseen. Pyrin huomioimaan tarkasti tutkimuksen teon ai-

kana, että haastateltavien anonymiteetti säilyy. Nauhoitettujen haastattelujen litterointivaiheessa haastateltavien tunnistetiedot poistettiin, kuten kaupunkien ja henkilöiden nimet, joita haastateltavien puheissa esiintyi. Itse haastatteluissa ei tullut esille tutkimukseen osallistuneiden nimiä tai ikiä. Haastateltavien nimet tulivat esille sähköpostissa, joissa haastateltavat toivat esille halukkuutensa osallistua tutkimukseen. Nämä sähköpostit olivat kuitenkin tutkimuksen teon ajan erillään tutkimuksen aineistosta. Kiinnitin huomiota aineiston säilyttämiseen ja hävittämiseen. Hävitin haastateltavien sähköpostit, haastatteluäänitteet, litteroidut haastattelut ja tutkimuksen teon valmistuttua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Pohdittaessa tutkimuksen luotettavuuskysymyksiä tulisi huomioida myös tutkijan puolueettomuusnäkökulma. Pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tutkimukseen osallistuvia omina itsenään vai suodattuuko haastateltavan kertoma tutkijan oman taustan läpi. Vaikuttavatko jotkin asiat, kuten tutkijan sukupuoli tai virka-asema siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. Itse pohdin etukäteen paljon vaikuttaako taustani varhaiskasvatuksen opettajana haastatteluihin. Kiinnitänkö huomioni asioihin, joita haluan kuulla ja ohjailenko haastattelua haluamaani suuntaan. Ajattelen, että oli erittäin tärkeää pohtia näitä asioita ennen haastattelujen toteuttamista ja olla tietoinen näistä mahdollisista sudenkuopista. Itse koen, että näiden asioiden pohtiminen etukäteen auttoi minua olemaan neutraali ja avoin haastateltavan kertomalle ja olla ohjaamatta haastateltavaa itse haastattelutilanteessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135-136.) En kertonut haastateltaville omasta varhaiskasvatustaustani ennen haastattelujen pitämistä. Ajattelin, että tämä tieto saattaa mahdollisesti ohjata haastateltavien vastauksia. Kaksi haastateltavaa kuitenkin tiesi minun työskennelleen aikaisemmin varhaiskasvatuksessa.

Pietikäinen ja Mäntynen kirjoittavat, että analyysin ideana on yksinkertaisesti tuottaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Aineistosta tehdyt havainnot ja omat ajatuskulut tulisi osata ymmärrettävästi kirjoittaa auki. Tiedon tuottamisessa merkittävää on analyysin syvyys, argumentoinnin ja perustelemisen avoimuus, uskottavuus sekä johdonmukaisuus. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 256-257, 286.) Olen pyrkinyt kertomaan tarkasti mitä olen tehnyt tutkimuksen eri vaiheissa ja olen ollut huolellinen lähteiden käytössä.

Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen ovat sensitiivisiä aiheita. Lastensuojelulla on edelleen valitettavasti hyvin negatiivinen kuva yhteiskunnassamme (Lastensuojelun keskusliitto 2012). Yhden haastateltavan kohdalla huomasin erityisesti aiheen sensitiivisyyden vaikuttavan hänen vastauksiinsa. Haastateltava pohti paljon mitä voi haastattelussa sanoa ja miten tarkasti. Tutkijan roolissa pidin tärkeänä, että en painosta häntä vastaamaan kysymyksiini vaan halutessaan hän sai olla myös vastaamatta.

5 TYÖNTEKIJÖIDEN SELONTEKOJA LASTENSUOJELUILMOITUSPROSESSISTA

Varhaiskasvatuksen työntekijät tuottavat aineistossa selontekojä lastensuojeluilmoitusprosessista. Selonteot koskevat ilmoituskynnystä, huolen kynnyksen ylittymistä, kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on sekä ilmoituksen tekemisen mahdollistavia ja estäviä tekijöitä. Suurin osa työntekijöistä kertoo tehneensä työuransa aikana ainakin yhden lastensuojeluilmoituksen omalla nimellään. Vain yksi työntekijöistä ei ole tehnyt lastensuojeluilmoitusta omalla nimellään. Kaikki työntekijät tuovat esille, että tietoa ja koulutusta liittyen lastensuojelun työhön ja ilmoituskäytäntöihin kaivattaisiin lisää varhaiskasvatuksen kentällä. He nostavat esiin toiveen selkeämmistä yhteistyökäytännöistä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välille.

5.1 LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMINEN ON ÄÄRIMMÄINEN TOIMINTATAPA

Varhaiskasvatuksen työntekijät antavat selonteon, jossa he kuvaavat kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen korkeaksi, äärimmäiseksi toimintatavaksi. Työntekijät perustelevat korkeaa ilmoituskynnystä useilla eri syillä. Nämä syyt liittyvät lastensuojeluun, varhaiskasvatuksen asiakasperheeseen ja varhaiskasvatuksen työntekijään.

Työntekijät antavat selonteon siitä, kuinka he näkevät lastensuojeluilmoituksen viimeiseksi keinoksi saada perheelle apua. He perustelevat selontekoaan ensinnäkin vanhempien negatiivisella kuvalla lastensuojelusta:

...Vanhemmat ajattelee, että se on se huostaanotto ja se on meiltä vaan semmonen epäluottamuslause että, et vanhemmat ei niinku pärjää tai tee työtänsä hyvin ja lapsessa on joku kauhee vika ja näin. (H2)

Toiseksi he perustelevat selontekoaan varhaiskasvatuksen työntekijöiden omalla negatiivisella näkemyksellä lastensuojelun toiminnasta. Toisaalta he kuitenkin näkevät perheen saamat hyödyt: perhe voisi saada apua paremmin jo varhaisemmassa vaiheessa, jos lastensuojelu olisi mukana tukemassa perhettä.

Työntekijät perustelevat ilmoituskynnyksen korkeutta asiakasperheeseen liittyvillä syillä. Työntekijät oikeuttavat korkean ilmoituskynnyksen sillä, että vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön voi kärsiä, jos ilmoituksia tehdään herkästi:

...Että se on vähän niinkun siinä mielessä semmonen jännite sitten siinä yhteistyössä... (H8)

Työntekijät kokevat lastensuojeluilmoituksen tekemisen tuovan jännitteen yhteistyöhön. Työntekijät jännittävät ja pelkäävät vanhempien reaktiota siitä, miten vanhemmat kokevat työntekijöiden tekemän lastensuojeluilmoituksen – aiheuttaako se vanhemmissa tunteen epäluottamuksesta heidän vanhemmuuttaan kohtaan. Pelkoa lastensuojeluilmoituksen vaikutuksista vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön toivat esille kaikki työntekijät. Työntekijät perustelevat kokemustaan yhteistyön kärsimisestä sillä, että varhaiskasvatuksessa yhteistyö on tiivistä, koska vanhempia tavataan varhaiskasvatuksessa usein päivittäin lapsen haku- ja tuontitilanteissa.

Työntekijät näkevät vanhempien pitävän lastensuojelua ikävänä tahona, jolla on valta rikkoo perheitä ottamalla lapsi huostaan. Tämä tuo haasteen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun väliseen yhteistyöhön. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen työntekijät eivät välttämättä uskalla tehdä lastensuojeluilmoitusta. Työntekijöiden mukaan varhaiskasvatuksessa perhe tulee tutuksi työntekijöille ja tällöin lastensuojeluilmoitus nähdään tie-

tynlaisena yksityisyyden kynnyksen ylittämisenä ja perheen henkilökohtaisiin asioihin puuttumisena.

Öö... Kun niistä perheistä tulee meille tuttuja, kun me sitä kasvatetaan sitä kasvatuskumppanuutta, niin onhan se vaikeeta. Se on vaikeeta. Kuin vaikeeta se on sanoa jollekin omalle ystävälle, et älä tapaa tota kundii - toi on ihan juntti. Anna olla. Älä. Älä lähe tohon. Niin sama juttu, kuin se on vaikeeta, kun se tulee se perhe sulle tutuksi, niin sit puuttuu johonkin tollaseen asiaan. On se vaan... Kyllä. On se vaikeeta... (H5)

Otteessa työntekijä vertaa työntekijän ja asiakasperheen välistä suhdetta ystävyys-suhteeseen. Niin kuin ystävyys-suhteessa, on myös varhaiskasvatuksen työntekijän haastavaa ottaa vaikeita asioita puheeksi vanhempien kanssa. Työntekijät perustelevat lastensuojeluilmoituksen tekemisen olevan työntekijän ja vanhemman välisen suhteen luottamuksen rikkomista. Kun perhe on tullut työntekijälle tutuksi ja keskinäinen luottamus saavutettu, ei tätä luottamusta haluta lähteä rikkomaan.

Korkeaa ilmoituskynnystä työntekijät perustelevat ja oikeuttavat usein työntekijään liittyvillä syillä:

...Mut et se on must niinku yllättävää, et vielä tänä päivänä kuitenkin on niitä, joita se pelottaa ja ajatellaan, että se on semmonen mörkö. (H6)

Mmh... Sitä kyllä ehkä jännitetään aika paljo, mä sanoisin. Ja se on niinkun, äh... Halutaan olla vähän niinkun varmoja, että nyt tekee oikein. Ja että onhan... Ehkä myös nimenomaan siitä, että niinkun että onhan tämä nyt sellainen asia josta voi ilmoituksen tehdä, niinkun tyyppistä ajattelua on mun mielestä paljon muillakin. Muilla, ja myös itselläkin välillä ja niinkun päiväkodeissa, että... (H8)

Työntekijät kuvaavat, että ilmoituksen tekemistä jännitetään työntekijän oman epävarmuuden vuoksi. Työntekijät kokevat, että varhaiskasvatuksessa ei ole tarpeeksi tietoa lastensuojelusta ja ilmoituskäytännöistä. Näin ollen työntekijöillä ei ole riittävästi tietoa millaisissa tilanteissa ilmoitus tulisi tehdä. Työntekijät näkevät ilmoituksen tekemättä jättämisen myös vastuun pakoiluna. Työntekijällä ei ole tarpeeksi rohkeutta tehdä lastensuojeluilmoitusta.

5.2 LASTENSUOJELUILMOITUS TEHDÄÄN, KUN HUOLEN KYNNYS YLITTYY

Työntekijät antavat selonteon huolen kynnyksen ylittymisestä ja oikeuttavat lastensuojeluilmoituksen tekemisen huolen syntymisellä. Siten työntekijöiden mielestä huolen syntyminen antaa oikeutuksen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

HUOLI HERÄÄ JA KASVAA

Huolen heräämisen syyt ovat työntekijöillä hyvin moninaisia varhaiskasvatuksessa. Työntekijät perustelevat huolen heräämistä lapsen ja vanhempaan liittyvillä syillä. Työntekijät perustelevat lapsen liittyvän huolen heräämistä epäilyllä lähisuhdeväkivalta, lapsen huolestuttavilla puheilla, lapsen huolestuttavalla käytöksellä ja haasteilla lapsen kasvussa ja kehityksessä. Vanhempaan liittyvän huolen heräämistä työntekijät perustelevat lapsen perustarpeiden laiminlyönnillä, vanhemman päihteidenkäytöllä, vanhemman kasvatushaasteilla, huolella vanhemman psyykkisestä voinnista, lapsen pitkillä poissaoloilla varhaiskasvatuksesta tai esiopetuksesta ja lapsen hakuajkojen muutoksella sovitusta.

No jos lapsi rupeis puhuu, että kotona satutetaan, vaik vanhemmat toisiaan tai sit sitä lasta... (H1)

Työntekijöiden oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus herää, kun epäily lähisuhdeväkivalta nousee esiin: lapseen kohdistuva tai vanhempien välinen väkivalta. Varhaiskasvatuksessa väkivalta tulee usein esille lapsen puheessa. Myös jäljet lapsen kehossa herättävät työntekijöissä huolta ja saavat epäilyt väkivallasta nousemaan.

Työntekijät nostavat esiin myös vaikeuden tietää, milloin lapsen puheisiin tulee suhtautua vakavasti. Työntekijät kuvaavat, että aina lapset eivät puhu totta vaan puheet saattavat olla lapsen mielikuvituksen tuotetta. Tämä tuottaa päänvaivaa työntekijöille:

...Sit on tietysti ne lapsen puheet. Ne on hirmu hankalia, ku lapset voi puhua puutaheinää, et... (H3)

Lapsen käytös saa työntekijän huolen heräämään:

Öö... Lapsen käytöksessä vaikka levottomuus, tai ihan mikä vaan mikä tuntuu epänormaalilta, tai lapsi sanoo jotain outoa... (H4)

Työntekijöiden lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnyks madaltuu, kun lapsen käytös herättää huolen työntekijöissä. Huolestuttava käytös varhaiskasvatuksessa näyttäytyy usein työntekijöiden mukaan lapsen levottomuutena, itkuherkkyytenä, lapsen itsensä satuttamisena tai lapsen puheina, jotka herättävät ihmetystä.

Varhaiskasvatuksessa huolen syntyä perustellaan myös sillä, että lapsen kasvu tai kehitys näyttäytyy huolestuttavana:

Sitten jos näkee et siinä niinkun lapsen kehittämisessä on sitten jotain... Jotain niinkun, öö, haastetta tai viivettä... (H8)

Työntekijät kertovat, että huolen liittyessä lapsen kasvuun tai kehitykseen, pyritään lapselle järjestämään ensisijaisesti tukitoimia varhaiskasvatuksessa yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Vanhempia ohjataan myös hakeutumaan tarpeen vaatiessa tarvittaviin terveydenhuollollisiin tutkimuksiin.

Työntekijät selittävät ilmoituskynnyksen madaltuvan ja huolen lapsesta heräävän silloin, kun he huomaavat, että lapsen perustarpeista ei huolehdi:

...Et niinkun perustarpeet on vähä, et vaikka ei oo puhtaita vaatteita, tai huomataan, että ei niinkun oikein käy pesulla, tai et nää on kauheen, niinkun tai nälkänen vaikka koko ajan, niin toki ehkä semmost. Mut siinä mä ehkä lähtisin eka niinkun keskustele sen perheen kaa että hei, ollaan huomattu tämmöstä, että mites te, että onks teillä. Miten teillä menee... (H8)

Työntekijät kertovat ottavansa matalalla kynnyksellä vanhempien kanssa puheeksi asiat, jotka liittyvät lapsen perustarpeista huolehtimiseen. Huolen liittyessä lapsen perustarpeista huolehtimiseen, kokevat työntekijät tärkeänä, että varhaiskasvatuksessa pyritään ohjeistamaan ja auttamaan vanhempia ennen kuin ryhdytään lastensuojeluilmoituksen tekoon.

Työntekijän huoli herää vanhemman psyykkisestä voinnista:

No nyt ku oli just se... tota ku vanhempi kerto, et oli omassa elämässä ollu rankoja kokemuksia. Et se voi tulla siitä vanhemmat se huoli. Et ne on semmosia kohtia, et ois tärkeitä et se vanhempi sais tosi nopee sitä apuu. Et se ei ehtis näkyä siinä lasten elämässä. (H3)

Otteessa työntekijä kuvaa huolen heräävän siitä, että vanhemmalla on omassa elämässään raskasta. Huoli ei aina liity suoranaisesti lapseen. Työntekijä kuvaa, miten vanhemman olisi tärkeää saada apua nopeasti, jotta voitaisiin ennaltaehkäistä vanhemman haasteiden näkyminen lapsen elämässä. Vanhemman päihteidenkäyttö sekä vanhemman kasvatushaasteet saavat myös työntekijän huolen heräämään.

Työntekijät perustelevat lapsen poissaoloilla tai hakuajkojen muutoksella sovitusta myös huolen heräämistä:

Aa, no, no sanotaanko näin, että jos yhtäkkiä yllättäen lapsi ei vaikka osallistukaan varhaiskasvatukseen. Jos nyt on vaikka ollut säännölliset läsnäolot ja nyt yhtäkkiä yllättäen näin ei käykään, ni kyllä siitä otetaan heti yhteyttä sinne kotiinkin. Että mitä, mitä on tapahtunut jos poissaoloista ei lainkaan ilmoitella... (H6)

Vaikka varhaiskasvatus ei ole velvoittavaa, on hyvän käytännön mukaista ilmoittaa varhaiskasvatukseen poissaoloista. Erityisesti lapsen yllättävät ja pitkät poissaolot varhaiskasvatuksesta saavat työntekijöiden huolen heräämään. Työntekijät kertovat ottavansa matalalla kynnyksellä yhteyttä kotiin, jos lapsen poissaoloista ei ilmoiteta.

HUOLEN KYNNYKSEN YLITTYMINEN

Työntekijät antavat selonteon, että huolen kynnyksen ylittyminen oikeuttaa varhaiskasvatuksen työntekijän tekemään lastensuojeluilmoituksen. Työntekijät kuvaavat, että oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus syntyy, kun huolen kynnyksen lapsen henkisestä tai fyysisestä hyvinvoinnista ylittyy. Työntekijät perustelevat huolen kynnyksen ylittymistä lapseen ja vanhempaan liittyvillä syillä. Lapsen liittyvän huolen kynnyksen ylittymistä perustellaan lapsen kertomalla väkivallalla ja lapsen huolestuttavalla käytöksellä. Vanhempaan liittyvän huolen kynnyksen ylittymistä perustellaan vanhemman päihteidenkäytöllä, vanhemman kasvatushaasteilla ja kun lasta ei ole haettu päiväkodista.

Pidin lapsille aamupiirin ja en tiä mistä se mun päähän tuli. En oo hirveesti ennen tehny sellasta, mut yhtäkkiä kysyin, että kenellä teillä on ollu tänään hyvä aamu. Sitte kaikki muut viittas, paitsi yks, yks lapsi. Mä sit kysyin, et mikäs sulla nyt on, miks ei oo ollu hyvä aamu. Ja sit lapsi sano, et äiti löi... (H3)

Työntekijät kertovat huolen kynnyksen ylittyvän, kun he epäilevät lähisuhdeväkivaltaa perheessä. Varhaiskasvatuksessa epäily väkivallasta herää usein esille lapsen puheiden perusteella. Joskus myös jäljet lapsen kehossa saavat työntekijän epäilyn väkivallasta heräämään. Joskus vanhempi saattaa myös itse kertoa työntekijälle käyttäneensä väkivaltaa:

Eli vanhempi kertoi itse mulle, et oli lä...läpsäissyt lasta... (H4)

Tällöin kyse on usein siitä, että vanhempi ei ole ymmärtänyt toimineensa väärin ja lain vastaisesti tai toivoo apua omaan toimintaansa. Työntekijät kokevat epäilyn väkivallasta olevan asia, joka oikeuttaa lastensuojeluilmoituksen tekemisen ilman empimistä ja keskusteluvaraa vanhempien kanssa. Työntekijät ovat tietoisia, että epäiltäessä väkivaltaa, lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ei saa yleensä kertoa vanhemmille, vaan tällöin ollaan suoraan yhteydessä lastensuojeluun. Työntekijät kokevat tämän epämiellyttävänä, vanhempien selän takana toimimisena. Toisaalta työntekijät myös ymmärtävät, että lastensuojelun on tärkeää selvittää asia lapsen kanssa ilman, että vanhemmat pääsevät vaikuttamaan lapsen kertomaan.

Huoli synty siis lapsen tota muuttuneesta käytöksestä ja levottomuudesta ja semmosesta puheista, lapsen puheista. Ja sitä myöten, kun otettiin tota sitä huolta vanhempien kanssa esille ja näin, niin se huoli sit ehkä se huoli vahvistu sitä myöten. Ja sit tuli semmonen tilanne, et piti se, piti se ilmoitus tehdä. Ja se vähän kärjistyi ja tehtiin ilmoitus... (H2)

Otteessa työntekijä kuvaa huolen heräävän lapsen huolestuttavan käytöksen vuoksi. Kun työntekijän huoli vain kasvaa keskusteltaessa asiasta lapsen vanhempien kanssa, ylittyy työntekijän huolen kynnyks ja oikeuttaa näin työntekijän tekemään lastensuojeluilmoituksen.

Työntekijät näkevät vanhemman huumeiden käytön sekä lapsen hakemisen päihtyneenä varhaiskasvatuksesta oikeuttavan lastensuojeluilmoituksen tekemisen:

No ihan et jos vanhempi on tullu humalassa hakemaan, et sellasiakin on joskus kohdannut... (H2)

Isän huumeidenkäyttö on yks... (H5)

Varhaiskasvatuksen työntekijät näkevät, että heidän epäillessä tai saadessa tietoonsa, että vanhempi käyttää huumeita, oikeuttaa se selkeästi lastensuojeluilmoituksen tekemisen. Myös jos vanhempi tulee päihtyneenä hakemaan lasta, kokevat työntekijät, että heidän tulee olla samoin tein yhteydessä lastensuojeluun ja tehdä ilmoitus.

Vanhempien kasvatushaasteet saattavat saada työntekijöiden huolen kynnyksen ylittymään:

Niinkun perheellä ei oo minkään näköstä kasvatusotetta niihin lapsiin, niin siit on tehty lastensuojeluilmoitus...(H5)

...Pitkään oli seurattu ja oltiin havaintoja kirjattu. Sit se tilanne vähän kärjistyi, et sit jouduttiinkin, ei enää auttanut enää vaan se keskustelu, et sit piti se ilmoitus tehdä. (H2)

Työntekijät kokevat, että kun huoli liittyy vanhempien kasvatushaasteisiin, on vaikea tietää, milloin huolen kynnyks ylittyy ja lastensuojeluilmoituksen voi tehdä. Työntekijät kuvaavat, että kun huoli ei hälvene ja vanhemman kasvatushaasteet näkyvät esimerkiksi lapsen käytöksessä, oikeuttaa se tällöin lastensuojeluilmoituksen tekemisen.

Kun lasta ei haeta varhaiskasvatuksesta, saa se työntekijän huolen kynnyksen ylittymään:

...On ollu sellanen, että lapsii ei oo haettu. Siit on tehty. Ei oo saatu varahakijoit kiinni... (H5)

Työntekijät kertovat, että joskus eteen tulee tilanteita, että lasta ei haeta varhaiskasvatuksesta. Tällöin yritetään saada sekä lapsen vanhempia että varahakijoita kiinni. Jos tässä ei onnistuta, oikeuttaa se lastensuojeluilmoituksen tekemisen.

ARVIOINTI HUOLEN KYNNYKSEN YLITTYMISESTÄ ON MONIAMMATILLISTA

Huolen kynnyksen ylittymisen arviointi on varhaiskasvatuksessa moniammatillista. Varhaiskasvatuksessa työntekijä tukeutuu kollegan ja päiväkodin johtajan tukeen sekä moniammatilliseen konsultaatioon, kun pohtii, milloin huolen kynnyks ylittyy ja oikeuttaa lastensuojeluilmoituksen tekemisen:

Ja sit siinäki sit konsultoiti veoa ja konsultoitiin lastensuojelua pari kertaa huolista ja sit meidän johtajaa siinä ja tiimissä mietittiin... (H2)

Työntekijät tekevät harvoin lastensuojeluilmoitusta ilman yhteistyötä kollegan ja päiväkodin johtajan kanssa. Työntekijät kertovat, että heidän tulee informoida johtajaa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Suurin osa työntekijöistä kertoo, että myös arvioin-

tiin huolen kynnyksen ylittymisestä ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, tulee ottaa johtajan mukaan. Työntekijät pohtivat huolen kynnyksen ylittymistä myös yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Työntekijät tutkivat myös internet-sivuja, esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksia, milloin lastensuojeluilmoitus tulee tehdä.

Työntekijät nostavat esiin, että akuuteissa tilanteissa johtajan mukaan ottaminen arviointiin ei ole aina mahdollista:

Mm... Joo, mut ehkä just kun on vaikeasti tavoitettavissa ja ei tunne samalla tavalla näitä lapsii, niin... (H4)

Päiväkodin johtaja ei ole aina helposti tavoitettavissa ja tämän vuoksi pohdinta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä yhdessä johtajan kanssa ei ole aina mahdollista. Otteessa työntekijä kuvaa myös, että johtaja ei tunne lapsia samalla tavoin kuin lapsiryhmän työntekijät ja tämän vuoksi pohdinta huolen kynnyksen ylittymisestä ei ole aina mielekästäkään yhdessä johtajan kanssa.

Työntekijät konsultoivat usein lastensuojelua epäselvissä tapauksissa, kun eivät ole varmoja ylittykö huolen kynnyks ja tuleeko lastensuojeluilmoitus tehdä:

No, nimenomaan se lastensuojelun konsultaatiopuhelu on sellanen. Mä kannustan siihen, koska, ää, on myös tärkeä, et me ei... Kun me kuullaan jotakin, et me ei tehdä siitä johtopäätöksiä. Vaan et me kuullaan jotakin, me konsultoidaan lastensuojeluu ja sitten heidän kanssaan yhdessä mietitään seuraavii askeleita. Se on semmonen mitä mä aina niinkun kannustan, et sinne soittaa. (H5)

...Et se on hirveen hyvä tälleen työntekijän kannalta. Et ei tarvii olla varma ku sinne soittaa. (H3)

Työntekijät kokevat lastensuojelun konsultaatiomahdollisuuden hyvänä asiana. Työntekijät kertovat usein kääntyvänsä lastensuojelun puoleen, kun eivät ole varmoja pitäisikö lastensuojeluilmoitus tehdä vai ei. Työntekijät kokevat saavansa lastensuojelua konsultuimalla vahvistuksen sille tuleeko lastensuojeluilmoitus tehdä vai ei. Työntekijät kokevat myös saavansa apua ilmoituksen tekemiseen sekä toimintaohjeita lastensuojelun konsultaatiosta. Työntekijät kokevat myös voivansa siirtää vastuuta pois itseltään lastensuojelulle konsultoidessaan.

Arvioitaessa huolen kynnyksen ylittymistä on työntekijöiden lapsihavainnoilla tärkeä merkitys:

Et sit jos vaikka huomataanki, et joku käytös onkin systemaattista tai et se liitty tiettyihin tilanteisiin, niin sit se on helpompi sielt poimii, ku niit on sinne kirjattu niitä havaintoja. (H2)

Suurin osa työntekijöistä kertoo varhaiskasvatuksessa olevan selkeät käytännöt lasten havainnoinnille. Työntekijät kertovat kirjaavansa havaintojaan myös ylös. Työntekijät kuvaavat havainnointien kirjaamisen helpottavan kokonaiskuvan hahmottamista lapseen liittyvästä huolesta. Kun työntekijät kirjaavat havaintojaan ylös, näkevät he, milloin huoli esimerkiksi lapsen käytöksestä on alkanut, ja miten pitkään tilanne on kestänyt. Työntekijät kokevat huolen kuvaamisen olevan helpompaa myös vanhemmille, kun on esittää konkreettisia esimerkkejä irrallisten kuvausten sijaan. Osa haastateltavista kertoo, että mitään selkeitä käytänteitä lapsihavainnoinnille ei ole, vaan se on ennemminkin spontaania ja jatkuvaa.

5.3 VASTUU LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMISESTÄ

Varhaiskasvatuksen työntekijät antavat selonteon, jossa kuvaavat kenen vastuulla lastensuojeluilmoituksen tekeminen varhaiskasvatuksessa on. Työntekijöiden puheissa

kuvastuu, että varhaiskasvatuksessa on kirjavat käytännöt sen osalta, kenen vastuulla lastensuojeluilmoituksen tekeminen on. Päiväkotien välillä on tässä eroja. Vastuu ilmoituksen tekemisestä jakautuu järjestelmälliseen ohjeistettuun toimintaan ja ei sovittuihin käytäntöihin.

JÄRJESTELMÄLLINEN OHJEISTETTU TOIMINTA

Työntekijät kertovat olevansa tietoisia kaupungin ohjeistuksesta, kenen vastuulla lastensuojeluilmoituksen tekeminen on ja kertovat toimivansa ohjeen mukaan:

...Nythän tuli ne ohjeet, et se pitää tehdä henk.kont. Et se jolla se huoli tulee, niin pitää tehdä se lastensuojeluilmoitus. (H3)

Työntekijät kertovat, että kaupungin ohjeistuksen mukaan ilmoituksen tulee tehdä työntekijä, joka tilanteen on todistanut tai opettaja annettua ohjeistusta noudattaen. Työntekijää uhkaavassa tilanteessa ilmoitus voidaan tehdä päiväkodin johtajan nimiin. Suurin osa työntekijöistä kertoi, että ilmoitus tehdään yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa. Vaikka työntekijät perustelevat toimivansa kaupungin ohjeistuksen mukaan, on silti työntekijöiden kertomien välillä eroja, tekeekö ilmoituksen tilanteen todistanut työntekijä vai ryhmän opettaja ja tarvitaanko ilmoituksen tekemiseen johtajan konsultaatio.

Osa työntekijöistä kertoo, että kaupungin ohjeistuksen mukaan vastuu lastensuojeluilmoituksen tekemisestä on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla:

...Niinkun yleensä ois se opettaja, joo, jonka vastuulla se ois. (H4)

Työntekijät kuvaavat, että lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös lastenhoitaja, mutta yleensä vastuu ilmoituksen tekemisestä on kuitenkin ryhmän opettajalla.

Osa työntekijöistä kertoo, että lastensuojeluilmoitusta ei tehdä ennen kuin asiasta on keskusteltu päiväkodin johtajan kanssa:

Kukaan ei täällä ehdoin tahdoin lähde niitä tekemään, vaan siitä keskustellaan aina ensin minun kanssa... (H7)

Työntekijät perustelevat keskustelua johtajan kanssa sillä, että työntekijä saa apua ilmoituksen tekemiseen sekä vahvistuksen siitä, tuleeko ilmoitus tehdä vai ei. Työntekijöiden mukaan johtajan tulee olla selvillä lastensuojelun työstä ja ilmoituskäytännöistä ja näin ollen johtaja pystyy ohjeistamaan työntekijöitä ilmoituksen tekemisessä. Käytäntöä perustellaan myös sillä, että johtajan tulee olla tietoinen ilmoituksesta ennen sen tekemistä, koska lapsen vanhempi saattaa olla ensimmäisenä yhteydessä johtajaan ilmoituksen tiimoilta. Osa työntekijöistä toteaa, että aina ei vaadita keskustelua johtajan kanssa, vaan riittää, että johtajaa informoidaan ilmoituksen tekemisestä.

EI SOVITTUJA KÄYTÄNTÖJÄ

Kaikki työntekijät eivät ole tietoisia sovituista käytännöistä tai tiedä, onko kaupungilla edes ohjeistusta siitä, kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on.

Mä en ainakaan tiedä, nyt ihan nolottaa, mutta ei oo mun mielestä sovittu mitään, että. Mä luulen, että se on ihan jokaisen tiimin niinku onks se sit opettaja tai joku työntekijä, joka sen tekee, mutta. Mut ei oo itse asiassa ollu puhetta kenen vastuulla se on että. Et se on ehkä meidän oma olettamus, että se on se joku tiimin jäsenistä. (H2)

Työntekijät kuvaavat, että he eivät tiedä kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on. Työntekijät kertovat, että eivät tiedä, onko kaupungilla olemassa ohjeistusta asiaan liittyen. Työntekijöiden oletuksena on, että joku ryhmän työntekijöistä tekee lastensuoje-

luilmoituksen. Epätietoisuus ohjeistuksista ja käytänteistä aiheuttaa työntekijöissä epävarmuutta.

5.4 LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMISEN MAHDOLLISTAVAT TEKIJÄT

Työntekijät antavat selonteon lastensuojeluilmoituksen mahdollistavista tekijöistä. Työntekijän oma valmius tehdä lastensuojeluilmoitus kietoutuu pitkälti asiantuntijuuden ympärille. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä perustellaan mahdollistavan se, että työntekijällä on lastensuojeluilmoitusprosessista tietotaitoa, joka on syntynyt koulutuksen tai työelämän tai molempien kautta sekä tietoa lastensuojelun työstä. Asiantuntijuuteen liittyy myös tietoisuus lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta sekä lapsen edun huomioiminen. Työyhteisön tuki on myös tärkeässä osassa ilmoituksen tekemisen mahdollistamista. Yksi työntekijä nosti esiin hyvän luottamussuhteen vanhempien kanssa mahdollistavan ilmoituksen tekemisen.

TYÖNTEKIJÄN VAHVA ASiantuntijuus

Suurin osa työntekijöistä kuvaa omaa valmiuttaan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen hyväksi:

Mä luulen, että varmasti itellä se koulutus ja se työ siellä takana mitä on tehny. Et se ei oo sellanen mörkö niin sanotusti sillee, mitä pelkäis. Ku tietää vähän siit prosessista ja tietää mikä sen niiku pointti on ja mihin se on. Sen on niiku tarkoitus auttaa. Et me ei niit kiusallaan tehdä. Et mä luulen, et se on varmasti yks mikä vahvistaa sitä omaa osaamisen tunnetta tai sellasta. (H1)

... No, mulle on prosessi hyvin tuttu. Se... Siinä ei oo mitään sellasta vierasta mulle... (H7)

Valmiutta tehdä lastensuojeluilmoitus perustellaan asiantuntijuudella. Työntekijän asiantuntijuus rakentuu koulutuksen tai työelämän tai molempien kautta. Näiden kautta työntekijälle on kertynyt tietoa lastensuojelun työstä sekä ilmoitusprosessista. Kun työntekijälle on kertynyt tietotaitoa aiheeseen liittyen, on työntekijällä myös varmempi olo ilmoituksen tekemisestä.

... Työkokemus on auttanut siihen, että, tota, kun on ensimmäisen tehnyt, niin sitä sä oot hypännyt jonkun kynnyksen yli. Sen jälkeen tekeminen on niinkun helpompaa. (H5)

Otteessa työntekijä kuvaa, että ensimmäisen lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen ilmoitusten tekeminen helpottuu. Työntekijät kokevat, että lastensuojelusta ja ilmoitusprosessista ei paljon puhuta varhaiskasvatuksessa. Tämän vuoksi työntekijä joutuu ottamaan paljon asioista selvää tehdessään ensimmäistä lastensuojeluilmoitustaan: etsimään tietoa ja selvittämään käytäntöjä. Ensimmäisen lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen työntekijällä on enemmän tietotaitoa ja käytännöt liittyen ilmoitusprosessiin ovat selvillä. Työntekijän oma asiantuntijuus vahvistuu ilmoituksen tekemisen kautta ja näin ollen myös kynnys ilmoituksen tekemiseen madaltuu.

Työntekijät kokevat tietoisuuden lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta edesauttavana tekijänä lastensuojeluilmoituksen tekemisessä:

No, se kun tiesitte et se on lain mukaan, niinkun... Laki velvoittaa, että se. Ja myös kun kollegakin sano et niin, et tää on meidän työtä ja me ei olla itse asiassa virkamiehiä, mutta siis laki velvoittaa ja that's it... (H4)

...Et laki sanoo, et se on nyt vaan tehtävä. (H3)

Työntekijät ovat tietoisia varhaiskasvatuksen henkilöstön velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus, kun työntekijällä on huoli lapsen hyvinvoinnista ja lastensuojelun tarve tulee selvittää. Työntekijät kuvaavat lastensuojeluilmoituksen tekemisen jännittävän, mutta tieto lain velvoittavuudesta auttavan työntekijää toimimaan.

Vahvan asiantuntijuuden avulla työntekijä ymmärtää, että lapsen edun tulee ohjata työntekijän toimintaa:

...Voimakkain se, et oli lapsen asialla. Et oli semmonen vahva ajatus siitä, et siin ei oo muuta vaihtoehtoo kuin toimia näin, et tekee sen ilmoituksen. (H2)

...Että, tota, nyt tässä tavotellaan lapsen hyvää. Et sit jos siellä, öö, onkin vaikka joku asia tosi huonosti ja me ei tehdä mitään, niin se on paljon kamalampi asia. (H7)

Työntekijät kuvaavat, että heidän tulee pohtia lapsen parasta toiminnassaan ja turvata lapsen etu. Työntekijän toiminnan keskiössä tulee olla itse lapsi ja tämän hyvinvointi. Työntekijät kuvaavat, että ajatus olla lapsen asialla, edesauttaa ilmoituksen tekemisessä.

Voi olla et se oli ehkä viimeinen avunhuuto siltä lapselta. Niin mä en halua tavallaan olla itse koskaan... Mä en omalle omalletunnolleni sitä koskaan haluu. (H7)

Otteessa työntekijä kuvaa, että ei halua omalletunnollensa tilannetta, että lapselle sattuu kotona jotakin ja lastensuojeluilmoitusta ei olisi tehty, vaikka lapsen hyvinvoinnista oli huolta. Tämä ajatus auttaa työntekijää toimimaan tilanteessa, kun on huoli lapsen hyvinvoinnista.

TYÖYHTEISÖN TUKI

Työntekijät selittävät työyhteisön tuella olevan tärkeä merkitys lastensuojeluilmoituksen tekemisen mahdollistamisessa:

No tietysti se oli se, et oli se tiimin tuki ja et oltiin kaikki samaa mieltä ja se et työpari kenen kans tehtiin se yhdessä, niin se tietysti vaikutti. Ja totta kai sen ois itteksenkkin tehnyt tottakai sen ilmoituksen, mut kyl se toi semmosta jotain henkistä turvaa, et siin oli toinen ja sit tietysti se varmuus siitä, ettei ollu muita vaihtoehtoja niin. (H2)

Työntekijät keskustelevat huolesta liittyen lapseen usein ensin omassa tiimissä kollegoiden kesken. Kollegan tuki omalle asiantuntijuudelle koetaan tärkeäksi. Työntekijät kokevat, että paras asiantuntijuus muodostuu yhdessä. Ilmoituksen tekeminen yhdessä kollegan kanssa antaa myös henkistä tukea.

Työntekijät kokevat päiväkodin johtajalta saatavan tuen tärkeänä:

Meiän talossa hän on niiku meiän tukena ja sillee mietitti, et ennen ku me lähetettiin sitä lastensuojeluilmotusta, niin hän autto ja luki sitä läpi ja puhuttiin. Et hän on sille esiin prosessis mukana. (H1)

Työntekijät kokevat johtajan tuen ja johtajan asiantuntijuuden olevan tärkeässä osassa mahdollistamassa lastensuojeluilmoituksen tekemisen. Työntekijät luottavat johtajan asiantuntijuuteen ja kokevat johtajan pystyvän auttamaan ilmoituksen tekemisessä sekä myös antamaan henkistä tukea ilmoitusprosessissa. Työntekijät kokevat tärkeänä sen, että johtajan kanssa voi käydä läpi omaa epävarmuuttaan sekä jännitystään liittyen ilmoituksen tekemiseen. Ilmoituksen tekemisen jälkeen työntekijät pitävät erityisen tärkeänä, että tuntemuksia voi käydä läpi johtajan kanssa.

HYVÄ LUOTTAMUSSUHDE VANHEMPIEN KANSSA

Yksi haastateltava nosti esiin hyvän luottamussuhteen työntekijän ja vanhempien välillä mahdollistavan ilmoituksen tekemisen.

No, niinku tossa jauhoin aikasemmin tosta luottamussuhteesta, niin kyllähän se on kaiken A ja O. Se on kaiken yhteistyön A ja O. Ei pelkästään tämmösen huolen heräämisen kohalla... (H7)

Työntekijä kuvaa, että hyvän luottamussuhteen rakentaminen tulee olla lähtökohtana vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Hyvä luottamussuhde vanhempien kanssa mahdollistaa myös vaikeiden asioiden esille ottamisen. Työntekijä kuvaa, että kun vanhemmat luottavat siihen, että työntekijät haluavat lapsen parasta, on helpompi ottaa puheeksi lastensuojelu ja sen tarjoama tuki.

5.5 LASTENSUOJELUILMOITUKSEN ESTÄVÄT TEKIJÄT

Työntekijät antavat selonteon lastensuojeluilmoituksen tekemisen estävistä tekijöistä. Työntekijät perustelevat lastensuojeluilmoituksen tekemistä estävän: 1. asiantuntijuuden puute: tiedon puute ilmoitusprosessista ja ilmoituskäytännöistä sekä lastensuojelun työstä 2. pelko vanhempien reaktioista 3. ilmoituksen tekeminen omalla nimellä 4. pelko lapsen sijoittamisesta ja 5. yhteistyön puute lastensuojelun kanssa.

ASiantuntijuuden puute

Kun oma asiantuntijuus aiheeseen liittyen ei ole vahvalla pohjalla, perustellaan sen nostavan kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen:

No tota... Ei, ei se nyt mitenkään tavallaan vahva koulutus oo siihen asiaan, että et kyl sitä ja just... Sitä paljon, et et, kyl se aina on vaikee homma...(H3)

Asiantuntijuuden puute vaikuttaa siihen, että omaa valmiutta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ei koeta vahvaksi. Asiantuntijuuden puutteeseen vaikuttaa koulutuksen, ohjeistusten ja työelämän käytännön kokemuksen puute lastensuojelun työstä ja ilmoitusprosessista. Työntekijältä puuttuu tietotaitoa liittyen aiheeseen. Suurin osa työntekijöistä kertoo, että omassa koulutuksessa on käsitelty lastensuojelun työtä ja lastensuojelun ilmoitusprosessia vähän tai ei lainkaan. Poikkeuksen tässä tekevät sosionomin koulustaustan omaavat työntekijät, jotka kokevat, että ovat saaneet koulutuksen kautta kattavasti tietoa aiheeseen liittyen.

Työntekijät kokevat, että varhaiskasvatuksessa tarvittaisiin lisää koulutusta ja tietoutta lastensuojeluun liittyvistä asioista:

Varmasti ihan se sellanen koulutus ja ehkä niiku se tieto ja et ihmiset sais varmuutta omaan päätöksentekoon sen asian puitteissa. Et koska kyl se selkeesti on sellanen, ku sanoin heti alussa, että se on niiku julkisessakin mediassa ja kaike nostetaan lastensuojelu negatiivisessa valossa ja ihan ku sillä kiusattais ihmisiä. Ja ehkä ihmiset ei halua myöskään ite profiloitua sellaseks, että mä teen huomenna päätöksiä, jos mä teen tällasia. Et ehkä ihmiset tarvis jotenki varmasti sellast jotai koulutusta ja jotenki sitä, et vahvistettais ihmisten ymmärrystä siitä, et mikä sen tarkoitus on ja et ku se ei oo aina huostaanotto. (...) Varmasti sellanen tieto ja koulutus vois vahvstaa sitä. (H1)

Työntekijät tuovat selkeästi esille, että koulutusta ja tietoa lastensuojelun työstä ja ilmoitusprosessista tarvittaisiin lisää varhaiskasvatuksessa. Työntekijät perustelevat, että kun mediassa ja julkisessa keskustelussa lastensuojelu esitetään usein negatiivisessa

valossa, vaikuttaa tämä myös varhaiskasvatuksen työntekijöihin. Kun koulutusta ja tietoa ei ole tarpeeksi aiheesta, aiheuttaa se työntekijöissä epävarmuutta. Haastateltavat kuvaavat, että edelleen moni myös varhaiskasvatuksessa ajattelee, että lastensuojelu on yhtä kuin huostaanotto.

Työntekijät kertovat, että kaupunki järjestää hyvin vähän lisäkoulutuksia aiheeseen liittyen:

No nyt mä en osaa sanoa onko koulutuksia... (H1)

Suurin osa työntekijöistä ei ole lainkaan tietoisia järjestääkö kaupunki tai onko kaupunki järjestänyt koulutusta aiheeseen liittyen. Työntekijät osaavat kertoa, että huolen puheeksi ottamiseen vanhempien kanssa on järjestetty koulutuksia kaupungin toimesta. Työntekijät kertovat pitävänsä hyvänä asiana tulevaa lakimuutosta päiväkodin henkilöstörakenteesta:

Nyhdän tässä yritetään sitä lakimuutos, että meillä olis semmonen tiimi missä on varhaiskasvatuksen opettaja ja lastenhoitaja, varhaiskasvatuksen sosionomi, et sit sillä sosionomilla olis tavallaan tällasta sosiaalihuollollista osaamista myös, et ne tavallaan täydentäis toisiaan... (H7)

Lakimuutoksella on tarkoitus lisätä varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen sosionomien määrää päiväkodeissa. Muutosta pidetään hyvänä, sillä sosionomeilla on koulutuksensa puolesta sosiaalihuollon ja lastensuojelun osaamista, mitä taas yliopistokoulutuksen omaavilla varhaiskasvatuksen opettajilla ei samalla tavalla ole.

Päiväkodin johtaja voi viedä työntekijältä oman asiantuntijuuden määräämällä, että lastensuojeluilmoitusta ei tehdä:

Yhen kerran täytyy sanoo, kun olin itse opettaja. En tässä työpaikassa, vaan eri paikassa. Olin opettaja ja yksi lapsi tuli ihan hirmu itkuisena ja sit mä otin sen syyliin ja juteltiin siinä ja sit hän sano että kun vanhempi hermostu aamulla ja löi mua. Ja sitten mä tietenkin kerroin siitä mun esihenkilöilleni sillon ja tilanne ei kuitenkaan sitten johtanut ilmoituksen tekemiseen, vaan, öö, esihenkilöni ja tämä perhe ja meidän talon erityisopettaja keskustelivat keskenään ja se oli mun mielestä hyvin kummallista. Ja sit mä mietin... Mietin siinä niinkun sitä, että mikä voi olla se syy, että sitä ei tehdä, koska se oli niin selkeä asia. Niin se olisi pitänyt tehdä... (H7)

Otteessa työntekijä kuvaa, miten päiväkodin johtaja ei antanut työntekijän tehdä lastensuojeluilmoitusta, vaikka työntekijän mielestä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen olisi ollut selkeä syy: epäily lapsen kohdistuvasta väkivallasta. Työntekijän voi olla hyvin vaikea asettua vastakkain johtajan sanan kanssa. Työntekijä ihmettelee myös sitä, että asiaa oli käsittelemässä henkilöt, jotka eivät lapsen puheita kuulleet ja hän ei itse saanut olla mukana asiaa käsiteltäessä.

PELKO VANHEMPIEN REAKTIOISTA

Työntekijät perustelevat lastensuojeluilmoituksen tekemistä estävän pelko vanhempien suhtautumisesta työntekijöihin lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen. Tätä pelkoa perustellaan sillä, että yleensä aina lastensuojeluilmoitus vaikuttaa jollain tapaa vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

No kylhän se on just, et kaikilla on varmasti se pelko, et miten vanhemmat reagoi. Eet kylhän täs on semmosia vanhempia, joita voi myös pelätä... (H3)

No kerran, kun tein yhden ilmoituksen, niin lapsi katosi kolmeks kuukaudeks ja selvisi, että oli mennyt perheen kotimaahansa. (H7)

Työntekijät kuvaavat heitä jännittävän vanhempien kohtaaminen ilmoituksen tekemisen jälkeen. Työntekijät kertovat vanhempien suhtautumisen varhaiskasvatukseen työntekijöihin vaihtelevan paljon. Työntekijät kertovat ilmoituksen tekemisen vaikuttavan kuitenkin usein negatiivisesti vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Erityisesti, jos yhteistyössä on ollut säröjä jo ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä, pelkäävät työntekijät, että lastensuojeluilmoitus rikkoo yhteistyön lopullisesti. Työntekijät näkevät vanhempien ajattelevan, että ovat epäonnistuneet vanhemmuudessa työntekijöiden silmissä, kun työntekijä tekee lastensuojeluilmoituksen.

Osa vanhemmista ymmärtää, miksi työntekijä on joutunut tekemään lastensuojeluilmoituksen ja suhtautuu työntekijöihin asiallisesti. Työntekijöiden kuvauksen mukaan usein kuitenkin vanhempi raivostuu tai ei kommunikoi ilmoituksen jälkeen laisinkaan työntekijöiden kanssa ja osa on häpeissään ja pyrkii välttelemään työntekijöitä.

Työntekijät kertovat, että välillä yhteistyö ei ikinä palaa entiselleen ilmoituksen tekemisen jälkeen:

Se oikeestaan jatku vielä pitkään senkin jälkeen (...) vaikka he jatkoivat siinä päiväkodissa asiakkaana, niin heidän suhtautuminen oli hyvin penseä sen jälkeen ihan kaikkiin meidän työntekijöihin. Ei pelkästään minuun joka sen ilmoituksen teki, vaan ihan kaikkiin siellä. Et se jatku... (H7)

Vanhemmat voivat suhtautuvat työntekijöihin nihkeästi vielä vuosienkin jälkeen. Joskus vanhempi saattaa haluta vaihtaa lapsen päiväkotipaikkaa tai lapsi voi olla osallistumatta varhaiskasvatukseen pitkänkin aikaa ilmoituksen teon jälkeen.

Työntekijä saattaa pelätä oman turvallisuutensa puolesta lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen. Työntekijät kertovat, että kun lastensuojeluilmoitus tehdään, niin varhaiskasvatuksessa joudutaan pohtimaan, miten työntekijän turvallisuus taataan:

...Ku sä et voi tietää meneekö se siihen, et kaikki on ok vai tuleeks sielt vaik jotain henkistä tai fyysistä väkivaltaaki ihan sen jälkeen. (...) Sit täytyy paljon mieltii, et miten niiku voi vaik työyhteisössä auttaa. Jos joku vanhempi vaik käyttäytyy hyvin epävarmasti tai jotenki epäasiallisesti, et sä et niiku jää vaik yksin hänen kanssaan tilanteisiin. Tai jos hän voi tulla vaikka sun päälle, et siin on muita ihmisiä. Ja et sit täytyy mieltii sellasii vaihtoehtoja, et miten voidaan olla turvaamassa sen työntekijän myös turvallisuus sen jälkeen sitte, jos vastaanotto on hyvin negatiivinen. (H1)

Työntekijät tuovat esiin, että ilmoituksen tekemisen jälkeen on tärkeää huomioida työntekijöiden turvallisuus. Varhaiskasvatuksessa tähän kiinnitetään huomiota esimerkiksi huolehtimalla, että kukaan työntekijä ei joudu olemaan yksin vanhemman tuodessa tai hakiessa lasta. Työntekijät kuvaavat pelkäävänsä vanhemman mahdollisesti käyttävän jopa väkivaltaa työntekijää kohtaan.

Työntekijät kertovat, että joskus vanhempien suhtautuminen voi muuttua ajan kuluessa. Vanhempi on saattanut tulla kiittämään työntekijää, kun on saanut apua ja tukea ilmoituksen tekemisen kautta, vaikka ensireaktio olikin raivostuminen työntekijöille:

...Niin sitten kun se laps lähti eskarista pois päiväkodista, niin se äiti tuli sanomaan tälle työntekijälle, et kiitos, et... Että sen lastensuojeluilmoituksen kautta heidän perhe sai apua... (H5)

LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMINEN OMALLA NIMELLÄ

Työntekijät perustelevat lastensuojeluilmoituksen tekemistä estävän ilmoituksen tekeminen omalla nimellä:

Kyl mä luulen, et haaste on ihan varmaan ihmisil itellään myös se, että uskaltaa tehdä sen, koska se tehdään niiku omalla nimellä. Koska niiku sä otat sen vastuun, minkä mä myös ymmärrän, että kun sulla huoli herää niin kellä vaan viranomaisella on se velvollisuus se tehdä, mut se on myös tietyllä tapaa ehkä pelottavaa... (H1)

Työntekijät kertovat ymmärtävänsä velvollisuuden tehdä lastensuojeluilmoitus omalla nimellään. Työntekijät perustelevat pelkoaan ilmoituksen tekemisestä omalla nimellä oman turvallisuutensa vuoksi sekä vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön hankaloitumisena ilmoituksen teon jälkeen.

Työntekijät kertovat, että aikaisemmin lastensuojeluilmoituksen saattoi tehdä päiväkodin johtaja:

...Ennenhän oli sillee, et monis taloissa johtaja saatto tehdä sen lastensuojeluilmoituksen. Mikä oli toisaalta hyväkin, et se oli helpompi tehdä sitä yhteistyötä vanhempien kanssa, ku ei ollu itse tehny sitä. (H3)

Työntekijät kokevat, että tämä käytäntö helpotti yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa ilmoituksen teon jälkeen, kun lastensuojeluilmoitusta ei tehty ryhmän työntekijän nimiin. Työntekijät kokevat ilmoituksen tekemisen omalla nimellä vaikuttavan negatiivisesti yhteistyöhön vanhempien kanssa.

PELKO LAPSEN SIJOITTAMISESTA

Työntekijät perustelevat lastensuojeluilmoituksen tekemistä estävän pelko lapsen sijoittamisesta ilmoituksen seurauksena:

*Moni ajattelee, et ku on lastensuojelust kyse, niin lapsi viedään pois kotoa ...
(H1)*

Yleisesti nähdään lastensuojelu semmosena niinku, ää, pelottavana tahona, joka niinkun nappaa lapset kotoonsa... (H7)

Työntekijät selittävät, että varhaiskasvatuksessa pelätään yleisesti lapsen sijoittamista ja sen ajatellaan olevan pahinta, mitä voisi tapahtua ilmoituksen teon seurauksena. Työntekijät selittävät, että ilmoitusta tehdessä puututaan johonkin perheen henkilökohtaiseen ja yksityiseen. Työntekijät pitävät tällöin tärkeänä muistuttaa itselleen, että kyse on kuitenkin loppupeleissä lapsen edun turvaamisesta.

Joskus lapsi kiireellisesti sijoitetaan lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen:

*...Ne ragoi sit hyvinkin nopeesti, et ne tuli tunnin päästä jututtaa sitä lasta.
Sitte ne jututti sitä lasta. Ja sitte ne pääty siihen, et tää lapsi otetaan huostaan saman tien. Sit ne sano, että lähetään kerää sun tavarat ja nyt sä lähet meiän mukaan ja... Sit se poika otti mua kädestä kiinni ja mä talutin sen sinne eteiseen ja hakee sen tavarat ja oli tota... aika kauhee, kauhee se...
Käveli sen käytävän läpi. Tuntu jotenki, et nyt mä vien tän lapsen jonnekin pimeään tunneliin, minne se katoaa Ja vilkutan vaan, et hyvää matkaa...
(H3)*

Otteessa työntekijä kuvaa tilannetta, kun lastensuojelu päättyy kiireellisesti sijoittamaan lapsen työntekijän tekemän lastensuojeluilmoituksen ja lisäselvittelyn jälkeen. Työntekijät kuvaavat, että kiireellinen sijoitus on vaikea paikka työntekijälle. Kun lastensuojelussa päädytään kiireelliseen sijoitukseen lapsen ollessa päiväkodissa, toivovat työntekijät saavansa selkeämpiä ohjeita lastensuojelulta, miten toimia, jotta tilanne menisi mahdollisimman sujuvasti lapsen kannalta. Työntekijät pohtivat, että lapselle on hämmentävää, että vieraat aikuiset tulevat hakemaan lapsen päiväkodista ja vievät täysin tuntemat-

tomaan paikkaan. Työntekijät pohtivat, että tässä tilanteessa on työntekijöiden tärkeää toimia sensitiivisesti ja lasta tukevasti.

YHTEISTYÖN PUUTE LASTENSUOJELUN KANSSA

Lastensuojeluilmoituksen tekemistä perustellaan estävän yhteistyön puute lastensuojelun kanssa. Yhteistyön puute aiheuttaa työntekijöille epätietoisuutta sekä epävarmuutta sen suhteen toimiko oikein. Työntekijät selittävät saavansa hyvin niukasti tietoa lastensuojelulta ilmoituksen tekemisen jälkeen. Lastensuojelusta ei välttämättä olla laisinkaan yhteydessä varhaiskasvatukseen päin. Työntekijät kertovat, että heitä harvoin pyydetään yhteispalaveriin lastensuojelun ja vanhempien kanssa. Tämä jättää työntekijät epätietoiseksi lapsen tilanteesta ja hyvinvoinnista.

Lastensuojelussa eri lailla tarkkaa yksityisyyden suoja ja muut ja ymmärtävän, että kaikki ei kuulukaan meille. Mut tuntuu, että jää vähän tyhjän päälle ja kysymysmerkiks, että mitäköhän seuraavaks tapahtuu. Että kun se oma huoli on herännyt ja oot ehkä tehny jotain toimia sen eteen, niin mitäs sit niinku. (H1)

Työntekijät toteavat ymmärtävänsä lastensuojelun salassapitovelvollisuuden. Työntekijät toivoivat kuitenkin, että lastensuojelusta edes sanoitettaisiin auki ilmoittavalle työntekijälle se, että vastuu lapsesta ja tilanteesta on nyt lastensuojelulla ja lastensuojelu selvittää asiaa.

Työntekijät kuvaavat joskus olevansa hyvinkin huolissaan lapsesta:

... Ja oltiin tosi huolissamme ja mietittiin, että kuinkahan tässä käy ja mitenhan sille lapselle käy. Ja, öö, että se on niinkö... Ehkä se lapsen hyvinvointi on se, mitä siinä eniten pelkää, että... (H7)

Kun työntekijällä on iso huoli lapsesta, voi tällöin tuntua erittäin ikävältä joutua elämään epätietoisuudessa lapsen ja perheen tilanteesta. Työntekijä joutuu elämään epätietoisuudessa sen kanssa, johtiko hänen tekemänsä lastensuojeluilmoitus minkäänlaisiin toimiin. Työntekijät kuvaavat, että heidän tulee kertoa lastensuojelulle lapsesta kaikki mahdollinen tieto, mitä heillä on. Lastensuojelu ei kuitenkaan ole millään tavoin velvolinen, eikä myöskään saa ilman vanhempien lupaa, kertoa varhaiskasvatukseen päin lapsen tilanteen selvittämisestä. Ei edes sitä, johtiko lastensuojeluilmoitus jatkotoimenpiteisiin. Työntekijät kuvaavat tämän aiheuttavan epätietoisuutta ja voi saada työntekijän pohtimaan hyödyttääkö lastensuojeluilmoituksen tekeminen mitään. Pahimmassa tapauksessa tämä voi estää työntekijää tekemästä lastensuojeluilmoitusta jatkossa.

Työntekijä kuvaa yhteistyön varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä olleen aikaisemmin tiiviimpää:

Joo siis... no viis vuotta sitte, niin sillohan oli vielä joka vuos palaveri lastensuojelun kanssa, et oli semmonen yhteispalaveri. Päiväkodin henkilökunta tapas ja tänne tuli lastensuojelun työntekijät ja juteltiin mitkä on ne ongelmakohdat. Mut jostain syystä ne on nyt lopetettu kokonaan. Mikä on tosi sääli. (H3)

Otteessa työntekijä kertoo varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työntekijöiden tavanneen yhteisissä palavereissa aikaisemmin vuosittain. Näin eri alojen ammattilaiset olivat paremmin selvillä toistensa työnkuvista. Työntekijä kuvaa, että kun yhteistyössä oli selkeät käytännöt ja lastensuojelun työntekijöitä näki kasvotusten, oli ilmoituksen tekeminen myös helpompaa. Ilmoituksen teki periaatteessa tutulle henkilölle.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, millaisena lastensuojeluilmoitusprosessi näytetään varhaiskasvatuksessa. Tutkimuskysymykseni oli: *Millaisia selontekoja varhaiskasvatuksen työntekijät tuottavat lastensuojeluilmoituksen tekemisestä?* Katseeni tutkimuksessa kohdistui erityisesti siihen, milloin lastensuojeluilmoitus tehdään ja millaiset tekijät mahdollistavat ja estävät ilmoituksen tekemisen.

Lähestyin tutkimukseni aihetta haastattelemalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä teemahaastattelun keinoin. Haastatteluaineistoni koostuu kahdeksasta varhaiskasvatuksen opettajan ja päiväkodin johtajan haastattelusta. Haastatteluaineiston analysoimisessa käytin selontekoja. Koin selontekojen haastavan kokematonta tutkimuksen tekijää, mutta näen selonteot kuitenkin hyvin toimivana analyysitapana aineistolleni. Selontekojen avulla pääsin pureutumaan hyvin lastensuojeluilmoitusprosessiin varhaiskasvatuksessa työntekijöiden kuvaamana. Haastattelut aineistonkeruutapana toivat kattavasti esille työntekijöiden kokemuksia ja näkökulmia aiheesta.

6.1 TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO

Lastensuojeluilmoitusprosessi		
Lastensuojelu-ilmoituksen tekemiseen on korkea kynnyks:	<u>Syyt liittyvät:</u> <ul style="list-style-type: none"> - lastensuojeluun - varhaiskasvatuksen asiakasperheeseen - varhaiskasvatuksen työntekijään 	
Huoli herää:	<u>Lapseen liittyvät asiat:</u> <ul style="list-style-type: none"> - epäily lähisuhdeväkivallasta - lapsen huolestuttavat puheet - lapsen huolestuttava käytös - haasteet lapsen kasvussa ja kehityksessä 	<u>Vanhempaan liittyvät syyt:</u> <ul style="list-style-type: none"> - lapsen perustarpeiden laiminlyönti - vanhemman päihteidenkäyttö - vanhemman kasvatushaasteet - lapsen pitkät poissaolot varhaiskasvatuksesta - hakuaikojen muutokset
Huolen kynnyks ylittyy:	<u>Lapseen liittyvät asiat:</u> <ul style="list-style-type: none"> - lapsen kertoma lähisuhdeväkivalta - lapsen huolestuttava käytös 	<u>Vanhempaan liittyvät syyt:</u> <ul style="list-style-type: none"> - vanhemman päihteidenkäyttö - vanhemman kasvatushaasteet - lasta ei haeta varhaiskasvatuksesta

Ilmoituksen tekee:	Sovittu järjestelmällinen toiminta: -tilanteen todistanut työntekijä -varhaiskasvatuksen opettaja	Ei sovittuja käytäntöjä: -ei tietoa kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on
Ilmoituksen tekemisen mahdollistaa:	-työntekijän asiantuntijuus -työyhteisön tuki -hyvä luottamussuhde vanhempien kanssa	
Ilmoituksen tekemistä estää:	-asiantuntijuuden puute -pelko vanhempien reaktioista -ilmoituksen tekeminen omalla nimellä -pelko lapsen sijoittamisesta -yhteistyön puute lastensuojelun kanssa	

Taulukko 2. Lastensuojeluilmoitusprosessi varhaiskasvatuksessa.

Tutkimaani aihetta on tutkittu verrattain vielä vähän. Joitakin aikaisempia pro gradu -tutkielmia aiheesta on tehty. Näissä tutkielmissa sekä aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa on esitetty samansuuntaisia tuloksia kuin tässä tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että kynnyks lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on korkea varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen tuloksista on todennettavissa, että ilmoituskynnyks lastensuojeluilmoituksen tekoon on korkea varhaiskasvatuksessa. Isona tekijänä on se, että työntekijöillä ei ole tarpeeksi tietoa lastensuojelun työstä ja lastensuojeluilmoituksen tekemisen käytännöistä. Berg-Toroi (2012, 261) kirjoittaa, että lastensuojelun työ on edelleen laajalti tuntematonta muiden ammattilaisten keskuudessa. Lastensuojeluilmoitusta ja lastensuojelua pidetään edelleen yleisesti rankaisuna. Negatiivinen leima vaikeuttaa perheiden avun hakemista. (Lastensuojelun keskusliitto.) Berg-Toroi pitää tärkeänä, että lastensuojelun työtä sekä tukimahdollisuuksia selvennettäisiin viranomaisille, koska nämä ovat monille

viranomaisille epäselviä. Berg-Toroi ehdottaakin, että lastensuojelun puolelta voitaisiin avata lastensuojelun työtä sekä prosesseja muiden viranomaisten suuntaan. (Berg-Toroi 2012, 271.) Tiedon lisäämistä työntekijöiden keskuudessa voitaisiin parantaa myös tarjoamalla lisäkoulutuksia aiheeseen liittyen kaupunkien toimesta.

Huolen heräämisen aiheet varhaiskasvatuksessa ovat moninaisia; liittyen itse lapseen sekä vanhempiin. Huolen kynnyksen ylittymistä pohditaan moniammatillisesti. Aina työntekijälle ei ole selvää, milloin huolen kynnyks ylittyy. Pohdintaan osallistuu tilanteesta riippuen kollega, päiväkodin johtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lastensuojeluilmoitusta ei yleensä tehdä ilman yhteistä pohdintaa johtajan kanssa. Lisäksi työntekijät tukeutuvat usein lastensuojelun puoleen konsultaation muodossa. Työntekijät kokevat saavansa lastensuojelun konsultoinnista hyvin apua: vahvistusta ja tukea omalle toiminnalleen. Työntekijät pitävät mahdollisuutta lastensuojelun konsultointiin erittäin tärkeänä.

Tutkimustuloksissa tuli myös esille, että päiväkodin johtaja saattaa vaatia työntekijää keskustelemaan aina johtajan kanssa ilmoituksen teon tarpeellisuudesta. Tällainen vaatimus vie työntekijältä pois hänen omaa asiantuntijuuttaan. Lastensuojelulain (417/2007, 25 §) mukaan varhaiskasvatuksen työntekijä on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen huolen herätessä. Työntekijällä tulisi olla mahdollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus myös ilman keskustelua johtajan kanssa.

Tutkimuksen mukaan päiväkotien välillä on eroja siinä, kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on. Osassa päiväkoteja työntekijöillä on kaupungin ohjeistus tiedossa ja he toimivat myös sen mukaan. Työntekijät kuitenkin kuvasivat kaupungin ohjeistusta eri tavoin. Suurin osa työntekijöistä kertoo vastuun ilmoituksen tekemisestä olevan sillä työntekijällä, joka tilannetta on ollut todistamassa. Osa taas kertoo vastuun ilmoituksen tekemisestä olevan lapsiryhmän opettajalla. Osassa varhaiskasvatusyksiköitä työntekijät eivät olleet lainkaan tietoisia kaupungin ohjeistuksesta, eivätkä osanneet kertoa kenen vastuulla lastensuojeluilmoituksen tekeminen on. Nämä erot voivat kertoa siitä, että kaupungin ohjeistus ei ole tarpeeksi selkeä tai työntekijät eivät ole tarpeeksi selvillä kyseisestä ohjeistuksesta. Lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus (417/2007,

25 §) käsittää kaikki varhaiskasvatuksen palveluksessa olevat ja näin ollen ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia varhaiskasvatuksen työntekijöitä, eikä pelkästään opettajia.

Tutkimuksen tuloksissa tuli esille, että ilmoituksen tekemistä mahdollistaa työntekijän oma vahva asiantuntijuus sekä työyhteisön tuki. Asiantuntijuuteen liittyy: tietotaito ilmoitusprosessista sekä lastensuojelun työstä, tietoisuus lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta sekä lapsen edun huomioiminen. Tärkeässä osassa ilmoitusprosessia on kollegan sekä johtajan tuki.

Tuloksissa ilmeni ilmoituksen tekoa estävän: työntekijän asiantuntijuuden puute: koulutuksen puute lastensuojeluilmoitusprosessista ja ilmoituskäytännöistä sekä tiedon puute lastensuojelun työstä, pelko vanhempien reaktioista, ilmoituksen teko omalla nimellä, pelko lapsen sijoittamisesta ja yhteistyön puute lastensuojelun kanssa.

Kun työntekijällä ei ole tietotaitoa liittyen lastensuojelun työhön sekä ilmoituskäytäntöihin ja lisäksi kaupungin ohjeistus ei ole tarpeeksi selkeä, aiheuttaa tämä työntekijöissä epävarmuutta, milloin lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä. Eriksson ja Arnkil kirjoittavat, että varhaiskasvatuksen käytännön työssä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus näkyy vain harvoin; ei viikoittain, eikä edes kuukausittain. Näin ollen käytännöt ilmoituksen tekemiseen eivät ole välttämättä työntekijöiden tiedossa ja ilmoituksen tekemisessä saatetaan empiä. (Eriksson & Arnkil 2017, 33.)

Estävänä tekijänä ilmoituksen tekemiseen on myös pelko vanhempien reaktioista. Lastensuojeluilmoituksesta on tärkeää keskustella avoimesti ja kunnioittavasti vanhempien kanssa ja kertoa selkeästi syyt lastensuojeluilmoituksen tekemiselle (Berg-Toroi 2012, 266; Eriksson & Arnkil 2017, 34). Jos vanhempien kanssa ei keskustele ilmoituksen tekemisestä ja siihen johtaneista syistä, voi vanhemmille tulla herkästi olo, että työntekijät toimivat heidän selkänsä takana. Vanhemmat eivät välttämättä aina ymmärrä syitä lastensuojeluilmoituksen tekoon, jolloin he saattavat olla vihaisia ja kohdistaa vihansa ilmoituksen tehneeseen työntekijään. Joissain tapauksissa ilmoitus jätetään tekemättä, jottei hyvä yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä kärsi tai jottei arvaamattomasti käyttäytyvä vanhempi suuttuisi ja tämän käytös pahenisi. (Ber-Toroi 2012, 267- 268.)

Tuloksissa tuli esille, että ilmoituksen tekeminen omalla nimellä saa työntekijän empimään ilmoituksen tekemisessä. Vanhempien reaktiota pelätään. Osa haastateltavista kertoi pelkäävänsä myös väkivallan uhkaa vanhempien puolelta. Varhaiskasvatuksessa joudutaan pohtimaan työntekijän turvallisuutta, kun lastensuojeluilmoitus tehdään. Eriksson ja Arnkil (2017, 34) toteavat, että asiakas saa aina tietoonsa ilmoittajan nimen tämän ollessa viranomainen ja tämä voi olla estävä tekijä lastensuojeluilmoituksen tekemisessä.

Ilmoituksen tekemistä estää tutkimuksen tulosten perusteella pelko lapsen sijoittamisesta lastensuojeluilmoituksen seurauksena. Eriksson ja Arnkil (2017, 33) toteavat myös, että lastensuojeluilmoituksen tekemisen saattaa estää pelko, että ilmoitus johtaisi lapsen huostaanottoon. Berg-Toroin (2012, 261) mukaan lastensuojelusta on muodostunut kuva toimijana, jonka päätehtävänä on ottaa lapsia huostaan.

Tutkimuksen tuloksissa tuli esille varhaiskasvatuksen henkilöstön epätyytyväisyys siihen, miten niukasti lastensuojelu tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen suuntaan. Tämä aiheuttaa turhautuneisuutta työntekijöissä. Varhaiskasvatuksessa ymmärretään lastensuojelun salassapitovelvollisuus, mutta toivottaisiin lastensuojelun selkeästi ilmaisevan ottavansa vastuun lapsen tilanteesta ilmoitustilanteessa. Informoinnin puute aiheuttaa varhaiskasvatuksen työntekijöissä epävarmuutta, oliko ilmoitus aiheellinen tai pitäisikö tehdä uusi ilmoitus. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välille toivottaisiin toimivampia yhteistyökäytäntöjä. Hietämäki ja kumppanit (2017, 422) toteavat omassa tutkimuksessaan, että aina ongelmat tiedon jakamisessa eivät liity moniammatilliseen työskenteilyn heikkouteen, vaan asiakas voi toivoa, että ilmoittajatahoa ei informoida, eikä järjestetä yhteispalavereita.

Kun varhaiskasvatuksen työntekijöillä on negatiivisia kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun kanssa, voi se aiheuttaa luottamuspulaa toimijoiden välille. Tämä taas vaikuttaa nostaen ilmoituskynnykseen ja voi jopa estää jatkossa lastensuojeluilmoituksen tekemisen. (Hietämäki ym. 2017, 420, 424.) Berg-Toroi toteaa, että varhaiskasvatukselle

lastensuojelun asiakasprosessi ei näyttäydä pakosti millään tavoin ja ilmoittajalle voi tulla kuva, että asia ei etene mihinkään, vaikka lastensuojeluilmoituksia olisi tehnyt useita. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että ilmoittajaa informoitaisiin lastensuojelun puolelta ja asiakasprosessia tehtäisiin näkyväksi ilmoittavan tahon suuntaan. (Berg-Toroi 2012, 268–269.) Jos lastensuojelun kanssa ei ole toimivia yhteistyökäytäntöjä, aiheuttaa tämä epätietoisuutta lastensuojeluilmoituksen tekemisen suhteen varhaiskasvatuksen työntekijöissä (Eriksson & Arnkil 2017, 33; Hietamäki ym. 2017, 422).

Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa koetaan, että heitä harvoin pyydetään yhteispalaveriin yhdessä lastensuojelun ja perheen kanssa. Salassapitosäännösten vuoksi lastensuojelun puolella tulee olla erityisen tarkka, mitä tietoa ilmoittavalle taholle voi kertoa ja tähän tulee olla aina asiakkaan lupa. (Ojaniemi & Rantajärvi 2014, 240). Salassapitohaasteita voidaan välttää niin, että lastensuojelussa verkostoidutaan asiakkaan luvalla ja läsnäollessa. Lastensuojelu voi järjestää moniammatillisia keskusteluja, joissa ovat mukana lastensuojelu, varhaiskasvatus ja lapsen vanhemmat. (Huhtanen 2004, 94; Ojaniemi & Rantajärvi 2014, 240.) Ilmoittajan läsnäololla on se hyvä puoli, että ilmoittaja pystyy siinä paremmin kuvaamaan omaa huoltaan. Ilmoittajan voi pyytää myös yhteenvetotapaamiseen, jotta ilmoittajatahon ei tarvitse pohtia johtiko hänen tekemänsä ilmoituksensa mihinkään. Näin prosessi tulee myös selkeämmäksi ilmoittavalle taholle. (Ojaniemi & Rantajärvi 2014, 240.) Lastensuojelussa voitaisiin vielä paremmin hyödyntää varhaiskasvatuksella oleva tieto lapsesta. Eriksson ja Arnkil toteavat, että varhaiskasvatuksella on usein lapsesta ja perheestä paljon hyödyllistä tietoa, jonka hyödyntäminen lastensuojelussa on tärkeää kattavan kokonaiskuvan saamiseksi lapsen ja perheen tilanteesta. (Eriksson & Arnkil 2009, 34.)

Huolimatta työntekijän henkilökohtaisista tunteista ja ajatuksista ilmoitusprosessia kohtaan, on työntekijän tehtävä olla lapsen puolella ja toimia lapsen parhaaksi tekemällä lastensuojeluilmoitus. Tämä on työntekijän vastuu. Työntekijät usein pelkäävät ilmoituksesta koituvia negatiivisia seuraamuksia ja tämä voi vaikuttaa ilmoitusten tekemiseen. Työntekijät voivat myös pelätä vaikuttavansa negatiivisesti perheen tilanteeseen tekemällä ilmoituksen. Usein ilmoitus kuitenkin parantaa lapsen ja perheen tilannetta. (Alvarez ym. 2005, 326-327)

6.2 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tulokset ovat yhden tutkijan muodostama tulkinta tutkimusaineistosta. Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, mikä on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle. Vaikka tutkimus käsittää ainoastaan kaksi kaupunkia Suomesta ja aineistokokoni on kahdeksan haastattelua, antavat tulokset kuitenkin osviittaa lastensuojeluilmoitusprosessista varhaiskasvatuksessa. Tulokset nostavat esiin tärkeitä näkökulmia ja kehittämistarpeita aiheeseen liittyen. Tutkimuksen tulosten perusteella olisi tärkeää vahvistaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden tietoutta lastensuojelun työstä ja lastensuojeluilmoituskäytännöistä. Tätä tietoutta voitaisiin lisätä järjestämällä lisäkoulutusta kaupungin toimista, mutta myös vahvistamalla varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Tässä on tärkeässä osassa lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Ajattelen, että lapsen kattavan kokonaiskuvan saamiseksi palvelutarpeen arvioinnin aikana, että myös lastensuojelun asiakkuuden aikana on moniammatillinen työ olennaisessa osassa ja ilmoittajatahojen tiedon hyödyntäminen tärkeää.

Tutkimuksen tuloksissa itseni yllätti, miten moni työntekijä ei ollut tietoinen vallitsevista käytännöistä ja ohjeistuksista liittyen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen sekä kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on. Moni työntekijä ajattelee, että ilmoituksen tekeminen on opettajan vastuulla. Ymmärrettävää on, että kun huoli on jatkunut pitkään ja koskee esimerkiksi vanhemman kasvatushaasteita tai lapsen käytöstä ja koko tiimi jakaa huolen, että tällöin opettaja ottaa vastuun ilmoituksen tekemisestä. Kuitenkaan tilanteissa, joissa huoli herää esimerkiksi lapsen kertoman perusteella, ei ole järkevää, että ilmoituksen tekisi henkilö, joka ei välttämättä tilanteessa ole ollut. Koen huolestuttavana, että tutkimuksessa tuli esille tilanne, jossa päiväkodin johtaja on sanonut työntekijälle, että ilmoitusta ei tehdä, vaikka tilanteessa on selkeästi ollut perusteet ilmoituksen tekemiseen. Työntekijän voi olla vaikeaa vastustaa johtajan asiantuntijuutta tällaisessa tilanteessa ja tehdä ilmoitus johtajan näkemyksen ohi. Työntekijä ei tarvitse lupaa johtajalta ilmoituksen tekemiseen, vaan hän voi ja hänellä on velvollisuus tehdä ilmoitus, kun hänellä on huoli ja lastensuojelutarpeen arviointi on tarpeen. Näyttäisi olevan tarpeen vahvistaa tietoa siitä, mitä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa.

Jäin myös pohtimaan, kun osa työntekijöistä kertoi, että aikaisemmin yhteistyö lastensuojelun kanssa on ollut tiiviimpää ja on pidetty säännöllisesti yhteisiä tapaamisia, niin miksi tämä yhteistyö on kuihtunut. Voisi ajatella, että kynnyksellä ottaa yhteyttä lastensuojeluun madaltuisi ja lastensuojelusta haettaisiin helpommin tukea perheelle, jos yhteistyölle olisi selkeät käytännöt. Näin myös tietoisuus lastensuojelun tekemästä työstä lisääntyisi varhaiskasvatuksen työntekijöiden keskuudessa. Tutkimuksen tuloksissa tuli myös esille, miten yhä edelleen lastensuojelu nähdään usein olevan yhtä kuin lapsen huostaanotto. Olisi varmasti paikallaan koko yhteiskunnankin tasolla tehdä lastensuojelun tuen roolia näkyvämmäksi ja selkeämmäksi. Vaikka lastensuojelulla on velvollisuus joissakin tilanteissa puuttua perheiden yksityisyyteen radikaalillakin tavalla, on lastensuojelun pääasiallinen tehtävä kuitenkin auttaa ja tukea lasta ja perhettä.

Aihetta olisi kiinnostava lähestyä moniammatillisesta sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista kuulla lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa palvelutarpeen arvioinnin vaiheessa. Millaisena lastensuojelun sosiaalityöntekijät näkevät varhaiskasvatuksen roolin arviointityössä ja miten he hyödyntävät varhaiskasvatuksen tietoa lapsesta ja perheestä tehdessään palvelutarpeen arviointia. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä olisi mielenkiintoista tutkia laajemmin ja kuulla esimerkiksi vanhempien näkemyksiä. Miten vanhemmat ovat kokeneet yhteistyön ja mitä he ajattelevat moniammatillisten yhteispalaverien pitämisestä ja millaisia hyötyjä ja myös haittoja yhteistyöstä voi olla.

Minulla oli aito kiinnostus tutkimaan aihetta kohtaan. Aihe kiinnosti minua jo työskennellessäni itse varhaiskasvatuksen opettajana Helsingin kaupungilla. Aloittaessani sosiaalityön opinnot Turun yliopistossa, oli minulla jo visio, että pro gradu -tutkielmani tulee liittymään jollain tapaa varhaiskasvatuksen ilmoitusvelvollisuuteen. Koin varhaiskasvatuksen työntekijöiden haastattelut tutkimusprosessin parhaana antina. Olen kiitollinen työntekijöille, jotka tutkimukseeni osallistuivat. Työntekijät heittäytyivät haastatteluissa rohkeasti pohtimaan lastensuojeluilmoitusprosessia ja toivat esille mielenkiintoisia näkökulmia. Työntekijät toivat poikkeuksetta esiin pitävänsä aihetta tärkeänä. Tämän tutkimuksen antina voidaan nähdä näkökulmien esiin nostaminen koskien las-

tensuojeluilmoitusprosessia varhaiskasvatuksessa sekä käytäntöjen esiin tuominen liittyen prosessiin. Toivon, että tutkimus kirvoittaisi lisätutkimusta ja herättäisi kiinnostusta lisäämään varhaiskasvatuksen työntekijöiden tiedon vahvistamista aiheeseen liittyen.

Koen itse aiheen hyvin tärkeänä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tiedon vahvistaminen lastensuojelun työstä sekä ilmoituskäytännöistä on tärkeää itse lapsen kannalta. On tärkeää, että kun työntekijällä herää huoli lapsesta tai perheestä, niin siihen myös tartutaan. Näin huolehditaan siitä, että lapsi ja perhe saavat tarvitsemansa tuen ja voidaan ehkäistä ongelmien näkymistä lapsen myöhemmässä elämässä. On tärkeää, että työntekijä uskaltaa tarttua huoleen ja tarvittaessa tehdä lastensuojeluilmoituksen.

LÄHTEET

Alvarez, Krisann M. & Donohue, Brad & Kenny, Mau-reen C. & Cavanagh, Nicole & Romero, Valerie (2005) The process and consequences of reporting child maltreatment: A brief overview for professionals in the mental health field. *Aggression & Violent Behavior* vol 10 (3), 311–331. <https://www.sciencedirect.com.ezproxy.utu.fi/science/article/pii/S1359178904000163?via%3Dihub>. Viitattu 10.12.2021.

Arnkil, Tom Erik & Seikkula, Jaakko (2014) ”Nehän kuunteli meitä.” Dialogeja monissa suhteissa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.

Bardy, Marjatta (2013) Johdanto. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 43-47.

Bardy, Marjatta & Heino, Tarja (2013) Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 13-42.

Berg-Toroi, Heidi (2012) Lastensuojelun ja koulun yhteistyö. Teoksessa Strömberg-Jakka, Minna & Karttunen, Teija (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus, 253-273.

Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik (2012) Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Helsinki: Stakes.

- Hakalehto, Suvianna (2016) Johdatus lapsen oikeuksiin lastensuojelussa. Teoksessa Hakalehto, Suvianna & Toivonen, Virve (toim.) Lapsen oikeudet lastensuojelussa. Helsinki: Hansaprint, 22-57.
- Hannula, Jenni (2014) Lastentarhanopettajaopiskelijoiden kokemuksia lastensuojelun osaamisestaan sekä ehkäisevästä lastensuojelusta osana työnkuvaansa. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalitieteiden tiedekunta. Turku: Turun yliopisto. Käsikirjoitusta ei saatavilla.
- Heino, Tarja (2009) Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 198-213.
- Heino, Tarja (2014) Lastensuojelun pirullinen tehtävä. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 286-308.
- Heinonen, Hanna (2016) Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Törrönen, Maritta & Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.). Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 243-260.
- Heinämäki, Liisa (2005) Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes oppaita 62. Helsinki: Stakes.
- Helander, Merike (2016) Ennakollinen lastensuojeluilmoitus syntyvän lapsen terveyden näkökulmasta. Teoksessa Hakalehto, Suvianna & Toivonen, Virve (toim.) Lapsen oikeudet lastensuojelussa. Helsinki: Hansaprint, 98-124.
- Heritage, John (1996) Harold Garfinkel ja etnometodologia. Jyväskylä: Gummerus.

Hietämäki, Johanna & Kuusinen, Veera & Pursi, Katarina & Rajal, Rika (2017) Lastensuojeluilmoitusprosessi moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. *Yhteiskuntapolitiikka* 82:4, 418.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2010) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Huhtanen, Kristiina (2007) Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: PS-kustannus.

Huhtanen Kristiina (2004) Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Tampere: Tammer-Paino.

Ikonen, Leeni (2013) Salassa pidettävä – suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa. Vehmersalmi: Radium-kirjat.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016) Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 25-50.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2002) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Helsinki: Gummerus, 54–97.

Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi (2013) Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Premedia.

Karoly, Lynn A. & Kilburn, M. Rebecca & Cannon, Jill S. (2005) Early Childhood Interventions: Proven Results, Future Promise. Santa Monica, Kalifornia: RAND corporation. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?pq-origsite=primo&docID=300521>. Viitattu 5.12.2021.

Kekkonen Marjatta (2014) Perheiden lastenhoitojärjestelyt ja tyytyväisyys päivähoitopalveluihin. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 258–259.

Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (2017) Johdanto: Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.) Varhaiskasvatus valloittaa. Tampere: Vastapaino, 6-18. <https://media.kirjavalitys.fi/ekirja/6f7086eb2a4aa9a84d4cd82b2659e809654191735c40a46090f86c9cf00e73f8/luekirja>. Viitattu 30.12.2021.

Kroll, Linda R. & Meier, Daniel R (2015) Introduction. Teoksessa Kroll, Linda R. & Meier, Daniel R (toim.) Educational change in international early childhood contexts. Crossing Borders of reflection. New York: Routledge, 1-3. <https://web-s-ebshost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzkyMzU5NV9fQU41?sid=88c5681a-79fb-4196-867c-b7e5ed566cce@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. Luettu 5.12.2021

Kuusikko-työryhmä (2021) Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset vuonna 2019. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 1/2021. Helsinki: Edita Prima. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_06_02_Kuusikko_Lastensuojelu_2020.pdf. Viitattu 12.12.2021.

Kuusinen, Veera (2016) Huolen puheeksiotto ja lastensuojeluilmoituksen tekeminen : päiväkodin ja koulun työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä perheen kanssa. Pro gradu -tutkielma. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto. Käsikirjoitusta ei saatavilla.

Lammi-Taskula, Johanna & Varsa, Hannele (2001) Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Helsinki: Stakes.

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 30.11.2021.

Lastensuojelun keskusliitto (2012) Lastensuojelu ei ole rankaisemista. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/lastensuojelu-ei-ole-rankaisemista?publisherId=1950&releaseId=55317>. Viitattu 11.12.2021.

Lastensuojelun työryhmä (2010) Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelu 2009. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja. Helsinki: Edita Oy Ab. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/Kuusikko_lastensuojelu_2009.pdf. Viitattu 20.1.2021.

Mahkonen, Sami (2010) Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Meier, Daniel R. (2015) International early childhood education: unsettled issues, new possibilities. Teoksessa Kroll, Linda R. & Meier, Daniel R (toim.) Educational change in international early childhood contexts. Crossing Borders of reflection. New York: Routledge, 21-35. <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzkyMzU5NV9fQU41?sid=>

[88c5681a-79fb-4196-867c-b7e5ed566cce@redis&vid=0&format=EB&rid=1.](https://www.cambridge-org.ezproxy.utu.fi/core/books/handbook-of-early-childhood-intervention/D71E947C275BCA36BB20CEC35E01FD63)

Viitattu 4.12.2021.

Meisels, Samuel J. & Shonkoff, Jack P. (2011) Early Childhood Intervention: A Continuing Evolution. Teoksessa Shonkoff, Jack P & Meisels, Samuel J. (toim.) Handbook of early childhood intervention. Cambridge University Press, 3-32.
<https://www-cambridge-org.ezproxy.utu.fi/core/books/handbook-of-early-childhood-intervention/D71E947C275BCA36BB20CEC35E01FD63>. Viitattu 4.12.2021.

Mönkkönen, Kaarina (2018) Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.

Ojala, Mikko (2015) Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsinki: Unigrafia.

Ojaniemi, Pekka & Rantajärvi, Kaisa-Maria (2014) Alkuarvioinnista suunnitelmalliseen lastensuojelun sosiaalityöhön. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, 219–244.

Onnismaa, Eeva-Leena (1999) Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huolten hautomo. Helsinki: Stakes.

Opetushallitus (2021) Mitä on varhaiskasvatus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>. Viitattu 4.5.2021.

Opetushallitus (2018) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Viitattu 26.10.2021.

Paasivirta, Annukka (2012) Miten tullaan lastensuojelun asiakkaaksi?

Vastaanottoryhmillä apua nopeasti ja oikea-aikaisesti. Teoksessa Strömberg-Jakka & Karttunen, Teija (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Juva: PS-kustannus, 234-252.

Penn, Helen (2008) Early childhood. Issues and controversies. Hampshire, Gosport: Ashford Colour Press Ltd.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2019) Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Pulkkinen, Lea (2002) Koti, koulu ja yksityinen elämämpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: PS-kustannus, 14-29.

Pyhäjoki, Jukka & Koskimies, Mimosa (2009) Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huoltien vyöhykkeillä. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahkström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 186-196.

Pölkki, Pirjo (2016) Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Törrönen, Maritta & Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.). Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki Gaudeamus, 261-277.

Reynolds, Arthur J. & Temple, Judy A. & Robertson, Dylan L. & Mann, Emily A. (2001) Long-term Effects of an Early Childhood Intervention on Educational Achievement and Juvenile Arrest. A 15-Year Follow-up of Low-Income Children in Public Schools. JAMA: the journal of the American Medical Association, 285 (18),

2339-2346. <https://jamanetwork-com.ezproxy.utu.fi/journals/jama/fullarticle/193816>. Viitattu 4.12.2021.

Räty, Tapio (2019) Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Salminen, Jenni & Poikonen, Pirjo-Liisa (2017) Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 65- 89. <https://media.kirjavalitys.fi/ekirja/6f7086eb2a4aa9a84d4cd82b2659e809654191735c40a46090f86c9cf00e73f8/luekirja>. Viitattu 30.12.2021.

Salonen, Sanni (2019) “Se perheen tuki on kuitenkin iso osa meidän työtä” Ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajien kokemana. Pro gradu - tutkielma. Sosiaalitieteiden laitos. Turku: Turun yliopisto.

Satka, Mirja (2010) Varhainen puuttuminen ja sosiaalityö. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.). Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, 181-218.

Scott, Marvin B. & Lyman, Stanford M. (1968) Accounts. American Sociological Review 33 (1), 46–62. <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=fb96ffd8-c821-4eb9-a9f3-0382c9398e61%40redis>. Viitattu 29.11.2021.

Sinko, Päivi & Muuronen, Kaisu (2013) Olisiko jo tekojen aika? Lastensuojelun asiakastyössä toimivien näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ja Talentia. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Olisiko_jo_tekojen_aika.pdf. Viitattu 11.12.2021.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>.

Viitattu 3.9.2021.

Suoninen, Eero (2002) Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Helsinki: Gummerus, 17–36.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) Ehkäisevä lastensuojelu. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>. Viitattu 26.11.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021) Jälkihuolto. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>. Viitattu 12.12.2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020) Lastensuojelu 2019. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Tilastoraportti 28/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 17. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140215/Tr28_20.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 18.1.2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021) Sijaishuollon muodot. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>. Viitattu 12.12.2021.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, Leena & Vuorisalo, Mari (2017) Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 39- 64.
<https://media.kirjavalitys.fi/ekirja/6f7086eb2a4aa9a84d4cd82b2659e809654191735c40a46090f86c9cf00e73f8/luekirja>. Viitattu 30.12.2021.

Vom Lehn, Dirk (2014) Harold Garfinkel: The Creation and Development of Ethnomethodology. Walnut Creek, California: Left coast press.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=1716280>. Viitattu 11.12.2021.

LIITTEET

LIITE 1. KUTSU TUTKIMUSHAASTATTELUUN

Hei!

Löytyisikö teiltä innostuneita työntekijöitä kertomaan näkemyksiään lastensuojeluilmoitusprosessista varhaiskasvatuksessa? Teen tällä hetkellä pro gradu –tutkielmaani Turun yliopistoon sosiaalityön oppiaineeseen. Aiheenani on lastensuojeluilmoitusprosessi varhaiskasvatuksessa: milloin lapsesta syntyy lastensuojelullinen huoli, miten huolta käsitellään ja milloin tehdään lastensuojeluilmoitus.

Kerään tutkielmani aineiston haastattelemalla Zoomin kautta varhaiskasvatuksen henkilöstöä: opettajia, hoitajia ja johtajia. Työntekijän ei tarvitse olla tehnyt lastensuojeluilmoitusta. Haastattelut toteutan yksilöhaastatteluina. Haastattelut tallennetaan ja niitä käytetään vain tämän pro gradu -tutkielman tekemiseen. Aineisto hävitetään tutkielman valmistuttua. Kerättyä aineistoa käsittelen luottamuksellisesti ja yksittäisiä henkilöitä ei voi tunnistaa lopullisesta tutkielmasta. Haastattelut toteuttaisin mielelläni alkusyksystä elo-syyskuussa.

Minuun voi olla yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse haastatteluajan sopimiseksi.

Tutkielmani ohjaajana toimii yliopistonlehtori Kirsi Günther. +358 29 450 4009, +358 40 848 1035, kirsi.gunther@utu.fi

Ystävällisin terveisin,

Katja Virkkala

Sosiaalityön maisterivaiheen opiskelija Turun yliopistosta

kavirk@utu.fi

050 5187980

LIITE 2. TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Taustatiedot:

- Koulutus (milloin olet valmistunut, mistä, ammattinimike)
- Työhistoria
- Lastensuojelun käsittely koulutuksessa/mahdollinen lisäkoulutus teemaan liittyen

2. Taustakysymyksiä:

- Mikä on varhaiskasvatuksen tehtävä ja paikka? Mitä tarkoittaa ennaltaehkäisevä lastensuojelu?
- Mikä on oma roolisi ja työnkuvasi varhaiskasvatuksessa?
- Näkemyksesi lastensuojelusta?
- Näkemyksesi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä?

3. Huolen puheeksi ottaminen:

- Miten lasten havainnointi toteutuu päiväkodin arjessa? Missä ja milloin havainnoista keskustellaan tiimin kesken?
- Millaisissa tilanteissa/millaiset tekijät ovat herättäneet tai herättävät lastensuojellisen huolen? Huoli lapsesta/huoli vanhemmista?
- Miten toimit huolen heräämisen jälkeen?
- Miten huoli otetaan puheeksi työyhteisössä? Miten huoli käsitellään/kenen kanssa keskusteleet huolesta?
- Millainen toimintatapa päiväkodissa on? Millainen työnjako?
- Miten huolesta puhutaan lapsen kanssa?
- Miten otat huolen puheeksi vanhempien kanssa? Milloin asiasta keskustellaan vanhempien kanssa?
- Mitkä tekijät edesauttavat huolen puheeksi ottamista?
- Millaisia haasteita huolen puheeksi ottamisessa on?

4. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen:

- Millaisena koet oman ammatillisen valmiuden tehdä lastensuojeluilmoitus?
- Miten lastensuojeluilmoitus tehdään? Kuka tekee, kenen vastuulla?
- Milloin kriteerit lastensuojeluilmoituksen tekemiseen täyttyvät?
- Jos olet tehnyt lastensuojeluilmoituksen, kerro prosessista. Millaisia ilmoitukset ovat olleet?
- Miten keskustele lastensuojeluilmoituksesta vanhempien kanssa?
- Mitkä tekijät edesauttavat ilmoituksen tekemisessä?
- Millaisia haasteita koet liittyvän ilmoituksen tekemiseen? Esim. liittyen lapseen, vanhempiin, toimintakäytäntöihin tai yhteistyöhön?
- Millaisia ajatuksia/tuntemuksia liittyi ilmoituksen tekemiseen?
- Miten ja millaista tietoa lastensuojelu tuotti päiväkodille asian etenemisestä?

Mitä haluaisit vielä kertoa aiheeseen liittyen?